

sezena

Naaaa!...
Naaaaa!
Naaaaa!...
Naaaaa!...

N
Naaaa!...
Naaa!...
Naaa!
Naaa!
Naaa!
Naaa!

REMZİYE DİNÇ

İÇİNDEKİLER

Çıkış	1
Remziyeler Yeniz Değil	2
Barış, Kadınlar İçin Ne Anlam Taşıyor?	4
Barış Güvercini Dışladır	6
Türkiye Cezaevleri Beş Yıldızlı Otel Değildir	8
Diğerbakır 5'Nolu Cezaevi Kadınlar Koğuşu	10
Dört Parça Birarade Ama "tercüme Bika"	12
Teküht Henim'in Gülleri	14
"1970-80"Kürt Kadın Grupları (DDKAD)-III	16
İslam Feminizmi	18
"Ma çime jin diçin ker"	20
Berdel	21
Bir İnfaz Deha	22
Leyle Bu Kez Belarin	23
Neden Ayrı Örgütlenme-II	24
Sırtı Kambur İuler	26
Kedince Bir Politik Kültüre Doğru	28
İki Cinsin Tebutluğu	29
Bu Köşe Kıs Köşesi	30
Zaman Durdu	31
Dicle Yanıyor	32
Deha Nicelerine	33
Sokak Lambası	34
Cinsel Şiddet Nedir?	35
Göç Zulümdür	36
Seni Özledim	37
Tartışma	38
Girgiriye	39
Posta Kutusu	40

ABONE KOŞULLARI

ROZA'ya abone olursanız, her sayı düzenli olarak adresinize ulaşır.

Türkiye İçi : Yapı Kredi Bankası, Yayla Durağı Şubesi İstanbul Hesap No : 0029198-9

Villik Abone Ücreti : 600.000 TL.-

Türkiye Dışı : Türkiye İş Bankası,

Yayla Durağı Şubesi İstanbul-Türkiye

Yurtdışı Abone Ücreti: 30 DM

Abone Formu

Adı Soyadı

Adres

Başlangıç Tarihi

NOT : Bu abone formu örneğini doldurarak lütfen adresimize gönderin.

Adres : İstiklal Cad Terkos Çıkmaızı

Keraslan Apt. No: 212 Tünel / Beyoğlu İST.

İki Aylık Kürt Kadın Dergisi

Sahibi ve Sorumlu Yazışleri

Müdürü : Fatma KAYHAN

Teknik Sorumlu : Gülder Hesin

Baskı : Ceylan Matbaası

Adres : Piyer Loti Cad. Dostluk Yurdu Sok.

Selim Bey İşhanı No: 8/5

Cağaloğlu/İSTANBUL

Sevgili Kadınlar,

Bütün savaşların olduğu gibi, ülkemizde de yaşanan savaşın kadınlar için dilimize sahip çıkmamız, emek harcamamız gerektiğini bir kez daha görüyoruz. Bizi ezenlerin diliyle okuyup yazmayı sürdürürsek ne kadar kendimiz olabiliriz? Onların gözünde kendimizi görmeyiz mi? Haydi, kadınlar ana-dilimize yazalım ve konuşalım...**ROZA**, bütün lehçeleriyle Kürtçe çıkmalı ve bu tamamıyla bizim kendi çabamızla olmalı. Şimdilik, bu bir ütopya gibi gözüküyor, ama ütopyalarımız olmadan neyi başarabiliriz ki?

Kürtçe yazılarımıza *Canan*'ın katkısıyla bir yenisi daha eklendi. Nazi istilası sırasında bir dağ köyüne esir düşen Yahudi *Ishak*'ın dilini unutmamak için *ineklerle konuşması*, bugün Yahudilerin varlığını korumasında ciddi bir payı olduğu açık değil mi? Onlar da dünyanın her tarafında zorunlu göçü ve acıyı yaşamadılar mı?

Bildiğiniz gibi, Kürt kadınlarının tarihini açığa çıkarmak bu konuda birikim yaratmak istiyoruz. Kendi tarihimize sahip çıkma politikamız, bu konuda elinde bilgi belge bulandıran kadınların yazması ile ancak hayat bulur. Yakın ve uzak tarihimizi öğrenmek bizi daha güçlü kiler.

Ayşeğül'ün yazısını boşuna aramayın, bu sayıya yok. Çevirilerle boğuşmaktan, kiralık ev ve iş aramaktan yazıyı yetiştiremedi. Ama, kendisi "*Yeni isimlere yer açılın diye yazmadım*" diyor. İki gerekçe de birbirini tamamlıyor belki de...

Devlet yine bizimle yakından ilgilenip, üçün-

bu'ndan *Gülçin, Berfin Jıyan ve Şilan* adlı arkadaşlarımız yazılarıyla katıldılar.

Avrupada zorunlu göçmenliği yaşayan kadınlardan *Cevahir ile Saniye*'nin yazılarında belirttikleri gibi asimilasyon belasından kurtulmak için dilimize sahip çıkmamız, emek harcamamız gerektiğini bir kez daha görüyoruz. Bizi ezenlerin diliyle okuyup yazmayı sürdürürsek ne kadar kendimiz olabiliriz? Onların gözünde kendimizi görmeyiz mi? Haydi, kadınlar ana-dilimize yazalım ve konuşalım...**ROZA**, bütün lehçeleriyle Kürtçe çıkmalı ve bu tamamıyla bizim kendi çabamızla olmalı. Şimdilik, bu bir ütopya gibi gözüküyor, ama ütopyalarımız olmadan neyi başarabiliriz ki?

Kürtçe yazılarımıza *Canan*'ın katkısıyla bir yenisi daha eklendi. Nazi istilası sırasında bir dağ köyüne esir düşen Yahudi *Ishak*'ın dilini unutmamak için *ineklerle konuşması*, bugün Yahudilerin varlığını korumasında ciddi bir payı olduğu açık değil mi? Onlar da dünyanın her tarafında zorunlu göçü ve acıyı yaşamadılar mı?

Bildiğiniz gibi, Kürt kadınlarının tarihini açığa çıkarmak bu konuda birikim yaratmak istiyoruz. Kendi tarihimize sahip çıkma politikamız, bu konuda elinde bilgi belge bulandıran kadınların yazması ile ancak hayat bulur. Yakın ve uzak tarihimizi öğrenmek bizi daha güçlü kiler.

Ayşeğül'ün yazısını boşuna aramayın, bu sayıya yok. Çevirilerle boğuşmaktan, kiralık ev ve iş aramaktan yazıyı yetiştiremedi. Ama, kendisi "*Yeni isimlere yer açılın diye yazmadım*" diyor. İki gerekçe de birbirini tamamlıyor belki de...

Devlet yine bizimle yakından ilgilenip, üçün-

cü sayımızı da topladı. Neden mi? Yine "bölücü" ikinci sayımızdaki ilk duruşmaya bazı Kürt ve Türk kadın çevreleri katılarak destek verdiler. Yazışleri *Müdürümüzün ifadesinin alındığı duruşmanın ikincisi Eylül ayında (5.09.1996 günü, saat 9.45'te DGM-Beşiktaş-İstanbul) yapılacaktır.*

Bir dolu bilgisayarla, emanet mekanlarda geceler boyu boğuşarak bütün sayılarımızı hazırlayan *Fatma*, işlerinin başından aşkın olması nedeniyle bu sayıda yanımızda olamadı. **ROZA** için sürekli proje üreten *Fatma*, dinamikliği bizimle güzel bir dayanışma gösterdi/gösteriyor da. İşlerinin bir an önce rayına oturmasını diliyoruz. Bu sayıyı hazırlayan *Gülder*, tüm zor anlarımızda bizimle birlikte oldu. İksine de teşekkür borçluyuz.

Muhafif yayın organları ile karşılıklı ilan takası yapmaya başladık. Hepimizin kendini tanıtır olmaları sınırlı, karşılıklı dayanışma ile bu olanakları genişletebiliriz.

Şimdi sevimsiz bir haberimiz var, bu sayıdan itibaren **ROZA**'yı 100 bin TL.'ye alacağız, eğer okumak istiyorsanız. Malum zamları nedeniyle fiyat artışına gittiğimizi anlamışsınızdır.

Güzel bir haber daha; artık bizim de bir bilgisayarımız var. *Sevgili Sema*, nasıl güzel bir iş yaptığının farkında mısın? *Sayende*, İstanbul'daki Kürt dergileri de bayram yapacak, çünkü teknik olanaklarını bize sunmaktan kendi işlerini yapamaz hale geleceklerdi. Eminiz, onlar da bizim gibi sana teşekkür ediyorlardır. Kürt kadın dayanışması ne kadar güzel bir şey! **ROZA**'nın derdi de bu, dayanışma ağlarımızı örelim, güçlendirelim...

Savaşın son bulacağı barış dolu günler dileğiyle, sevgiler...

ROZA

2

Üç korucu tarafından tecavüze uğrayan Batmanlı Remziye Dinç: "Yaşadıklarımı ömrüm boyunca unutamam"

FRİTRA Kayhan

Remziye Dinç, ülkemizde yaşanan savaşın yeni bir kurbanı. Batman-Kozluk'a bağlı Sincan Köyünde "gündelik 11" hayatını idame ettirenler, zaten sıkıntılı geçen yaşamının daha da altüst olabileceğinden habersizdi. O vahşeti yaşadığında henüz 18 yaşını da tli doldürmamıştı.

Birçok köyde olduğu gibi Remziye'nin kaldığı köyde de korucular vardı. Sincan'lıların tümüne korucu olmaları teklif edilmişti. Silah almak istemeyenler köylerini terk etmek zorunda bırakılmışlardı. Sincan'da 15 aile korucu olmayı kabul etmiş ve silah almış. Remziye'nin ailesi ise yaşlı bir dede ve nine ile üç kız çocuğundan ibaret olunca, korucu olma dayatmasından kurtulmuşlardı. Ancak, yoksul halleriyle de köyü terk edemezlerdi. Silah da alamazlardı. Bir de komşuları olan kendi halinde bir amcası vardı.

Küçükken babasını kaybeden Remziye, ardından annesinin ikinci evliliğini yapması üzerine ondan da ayrılmıştı. İki kız kardeşiyle birlikte yaşlı dedesi ve nineyle oturuyordu. İlgilenen olmamış, okula dahi gide-memişti. Köyde bahçelerinde sebze yetiştiriyorlardı ve sütlüden yararlandıkları bir de inekleri vardı. Yoksul hayatlarında, televizyon onun için kocaman

bir lüksü. Altı aydır kaldığı İstanbul'da karısına ge-çip saatlerce izleyebiliyordu. Kapandığı dahi duvar arasında başka ne yapabileceği ki? Barış Manço'nun programını özellikle çok seviyordu. Onun sayesinde biraz okuma yazma öğrenmişti, rakamları da bili-yordu. Bu bilgisini aktarıırken nasıl da yüzi işliyor, seviyordu.

Köyünde yaşadıklarını bir an için de olsa unutmuyor. Köyünde yaşadıkları bir an için de olsa unutmuyor. Köyünde yaşadıkları bir an için de olsa unutmuyor.

Korucuların tecavüzü...

Yaklaşık bir buçuk yıl önce, Remziye doğduğu köyde komşuları olan ve birlikte büyüdüğüleri, sonradan korucu olan üç erkek tarafından tecavüze maruz kalıyor-du. Bunlar, silah alıp korucu oldukları sonra devletle anlaşarak almanın rahatlığıyla kendi halkına her türlü ezizliği reva görüyorlardı. Tecavüz ederek, dev-lete olan bağlılıklarını ispatlıyorlardı.

Remziye, yaşadıklarından sonra köyünü terk etmek zorunda kalmış ve İstanbul'daki halasının yanına yerleşmişti. Hayatını kabusa çeviren acı olayın üzerinden uzun zaman geçmesine rağmen anlatırken halen sıkılıyor, eziliyor, sanki o olayı bir daha yaşıyordu.

Nasıl olmuştu?

Remziye anlatıyor: "Bizim köyde on beş tane korucu vardı. Köydeyken her zaman inegü alıp bahçeye

götürüp bağlamak ve akşamları da eve geri götür-mek benim işimdi. Yine, bir gün inegü bağladığımız yerdere almak için evin uzagındaki bahçeye gittim. Akşam üstü gittiğimde inek yerinde yoktu. Inegü ara-dım yoktu, sonra korucular oğaçların arasından çıktı. Silahları da vardı. Önce bir kişi geldi, bana teklif et-ti. Kabul etmeyince zorla saldırdı, "Sus, sesini çıkart-ma seni öldürürüm" dedi. Çok korkmuştum, "Öldür ro-zayım" diye bağırdım. Eger evdekilere söylersem hep-i-nizi öldürürüm, evinize roketatar atarım, köyde çatışma oldu, teröristler yaptırımlar" dedi. Beni yere attı, elinde kalensikof vardı. "Beni öldür razayım" diye bağırdım, gömleğimi yırtımlar, yere yatırdılar. Sonra iki kişi daha geldi. Üçünü de tanıyorum. Bizim köylüler. Birlikte büyü-dük. Üçü de evliydi."

Remziye, "inanıyordum olanlara, "nasıl yaparlar?" diye soruyordu hala...

Ya sonra?

"Sonra dedemin yanına gittim, dedeme birşey anlatma-dım. Çünkü, o çok yaşlı ve kulakları da duymuyor, nene-m de köyde değildi. Nenam döndüğünde anlatım, inanmadı. Kamım büyüyünce inandı. Çünkü, hamile kalmışım. Sonra hastaneye gittik."

Remziye anlatıyor: "Bizim köyde on beş tane korucu vardı. Köydeyken her zaman inegü alıp bahçeye

3

manda patlak vemiş ve aile devreye girmişti. Bundan sonra hastaneler, doktor odaları, savcılık, karakol, bir dolu kışkulu bakış ve bitip tükenme-yen "ne oldu, kim yaptı, nasıl oldu?" soruları Remzi-ye'nin peşini bırakmadı. Tekrar tekrar aynı şeyleri an-lamak, üstelik her defasında ispatlamasını isteyen, inanmayan bakışlarla kendisini soru yağmuruna tutan insanlara kendisini yeniden anlatmanın biribir güç-lüğü ile... Bunlar adeta yaşadıklarından bir beteldi, yeniden yeniden yazıyordu anlatları.

Amcası ile birlikte Batman devlet hastanesine gider Remziye. Aynı zamanda savcılığa da gider. Doktor muayenesi sonucu hamile olduğu halde kızlık zarını bozulmadığı tesbit edilir. Bunun üzerine savcı onu bir de Diyarbakır Devlet Hastanesi'ne gönderir. Orda da aynı sonuç alınır. Davaya açılmaz. Remziye'nin doğum yapması beklenir. Araya Batman İHD Temsil-ciliği girer. Avukatlar ilgilenir.

Bu arada, Remziye köyüne geri dönemez ve Bat-man'daki halasında üç ay doğum yapacağı zamana dek bekler.

Nihayet doğum zamanı gelmişti. Remziye, Batman Devlet Hastanesine gider ve orada doğumunu yap-ar. Hiç bir şeyden haberi olmayan ve sorumlu ol-madığı olayların sonucu dünyaya gelen bebek bir er-kek çocuktur. Remziye, ona sütünü bile veremedi. Doktor ve hemşireler bu şirin bebeğe Uğur adını ver-

mişlerdi. Belki, tahsisiz başlayan hayatına bu ad bir değişiklik yapar da uğurlu hale getirir diye düşün-mişlerdi. Uğur, ileride, öğrenebilecek miydi tüm bu olanları?

İstanbul 'a yol göründü

Olaya savcılık el koyar. Remziye'nin ailesi çocuğu is-tememektedir. Doğumdan bir kaç gün sonra Uğur, Diyarbakır Yetiştirme Yurduna verilir. Ardından sorup-turma yapılır. Çocuğun kimden olduğunu öğrenmek için bir dolu tahlil gerekiyordu. Savcı Remziye'nin ifadesine göre saptadığı Ceyhan Altuner, Ekrem Al-tuner ve Nevzat Altuner adlı üç korucunun da ifadesi-sini alır. Ama, onlar red eder ve "teröristlerin yaptır-gını" ileri sürerler.

Babalığın tesbiti için gerekli tahliller sadece İstan-bul'da yapılabiliyordu. Ama, her şey çok yavaş işli-yordu. Bunun için Remziye doğumdan sonra üç ay gideceği hiçbir yer olmadığı için Batman Devlet Has-tanesinde kalır. Bu süreçte doktor ve hemşirelerle arası iyidir. Doktorları sevmişti. Köyüne dönemez, hiçbir akrabası da onu yanına almaz.

Tahlilleri yaptırmak üzere amcası ile birlikte geldiği İstanbul'da halasında kalmaya başlar. Bu ara çocuk ve üç korucu da tahlil için gelir. Sonuçlar belli oldu-ğunda artık, İstanbul Adli Tıp raporuyla belgelenmiş olarak koruculardan Nevzat Altuner tarafından ham-ile kaldığı anlaşılır. Remziye bunu aylarca anlatmış-tı, ama hevesle bir belge istiyordu, ispatlanması gereki-yordu bazı otostanterce. Olayın mağdurunun ifadesi için yapılacak çok şey var...Yapılacak da...

yor, işini kolaylaştırmıyordu. Çocuğun kime ait olduğu anlaşıldığı halde savcılık dava açmamıştı, bir de Remziye'nin kızlık zarını bozulduğuna dair belge isteniyordu. Hamile kalıp çocuk doğuran bir kadından bir de kızlık belgesi istemek niye? Remziye yine, "günlerce hastane kapılı-rında dolastı, doktorlara muayene oldu ve sonunda o çok istenen malum belgeyi aldı. Ve onları da Bat-man-Kozluk'taki savcılığa gönderdi. Artık, davanın açılmasını beklemekten başka yapacağı birşey kal-mamıştı.

Tüm bu süreçte, olayın kamuoyuna yansımaları isteme-miş ve sustuğu. Ama, artık bilinmesini istiyordu. Olay-ın sıklanması sadece failinle yarayabilirdi. Bunun üzerine kendisiyle İstanbul'a geldiği sırada ilişki kuran kadınlara çıkardığı dergilere anlattı. Kadınlara desteği ne ve dayanışmasına ihtiyacı vardı. Özellikle Kürt ka-dınlının Remziye'ye, sahip çıkması bir zorunluluktur. Çünkü, ister ülkede ister dünyanın herhangi bir yerinde yaşasın, ama özellikle ülkede yaşayan tüm Kürt kadınları potansiyel olarak tecavüz edilme riski ile karşı karşıyadır. Savaşın hüküm sürdüğü bir coğrafyada yaşayan Kürt ka-dınları her an kurban olma tehlikesi ile yaşamaya devam ediyor. Bunlara karşı sessiz kalmamak, açığa çıkarmazsak, pervasızlığın boyunu her geçen gün büyüyecek. Remziye de olayı sıklanmamış, açığa çıkması için elinden geleni yap-mıştır. Daha önce, Mardin-Derik'te Şükran Aydın askerler tarafından uğradığı tecavüzü açığa çıkarmak için tüm zor-lukları göğüslemişti, bugün de Remziye, korucuların suçunu açığa çıkarmak için aynı mücadeleyi veriyor. Ya tüm bu yıllara başlamak olamaktaydın yoksul diğer Kürt kadı-nları ne olacak? Yeni Şükran'ların, Remziye'lerin olmaması için yapılacak çok şey var...Yapılacak da...

4

BARIŞ KADINLAR İÇİN NE ANLAM TAŞIYOR?

Bugün geldiği aşamada barış, akan kanın durması noktasında kilitlenmiştir. Bu kan durdurulmadan sağlıklı bir çözüm üretilmeyeceği açıktır. Savaş koşullarının yaşandığı bir ülkedeyiz. Biz kadınlar açısından savaşın farklı bir anlamı var. Bu da yaklaşımımızı etkiliyor. Erkeklerle savaşın yaşayış ve sonuçları açısından farklı kaderleri paylaşıyoruz. Savaşın kurbanları durumunda olan Kürt kadınları, kendilerinin söz sahibi olmadığı bu durumun ağır faturalarını ödüyorlar.

Biz Kürt kadınları için savaş;

* Savaş yöntemi olarak tecavüz ve cinsel şiddet kadınları karşı kullanılıyor. Asker ve korucular tarafından Kürt kadınlarına karşı kullanılan tecavüzlerin gerçek sayısı bilinmiyor bile. Birçok kadın gizlemek zorunda kalıyor. Açığa çıkarılan da uzun ve acılı bir yol bekliyor. Düşman tarafın kadınları olarak değerlendirilerek, aynı zamanda bir savaş ganimeti olarak görülüyor. Ayrıca, kadınlara uygulanan cinsel saldırılar aracılığıyla, sava-

şan erkeklerin korkulan azaltılıp, güçlülük duygusunun ve askerler arası birliğin artması sağlanıyor. Etnik temizlik, ırkı bulandırma, asimile etme, rencide etme gibi ırkçı amaçlar da gündülmektedir.

* Savaşın doğrudan sonuçlarından biri yoksulluk. Kadınlar ve bakmakla yükümlü oldukları çocukları bundan birici derecede etkileniyor.

* Zoraki göç kaçınılmaz bir sonuç oluyor. Dünyadaki mültecilerin üçte ikisi kadınlar ve çocuklar, birinci derecede mağdurları yine kadınlar. Türkiye metropollerinde, çok zor koşullarda milyonlarca Kürt göçün acılarını yaşıyor.

* Yükselen militarizm evde erkek şiddetini artırıyor.

* Düşmanın kadınları diye yeni bir kötü kadın kategorisi oluşturuluyor. Kadınların kişiliğinde yapılacak her türlü aşağılanma ile düşman diye adlandırılan toplumu ezme hedefleniyor.

* Kadınlar, savaşta savunmasız ve her türlü saldırıya açık sivil gücü oluşturuyor.

* Kadınlar, savaşa giden veya hayatını kaybeden erkeklerin de yerine atıldıkları tüm işleri yüklenmek zorunda kalıyor. Yaşamla tek başına boğuşmak zorunda kalan mağdur Kürt kadınlarını bir dolu zorluk bekliyor.

* Savaşlardan çıkarı olanlar, yani silah tücarları ve askeri güçler, karaborsacılar arasında kadınlar yok. Kadınlara bunların bedelini ödemek kalıyor.

* Artan işsizlikten de en çok kadınlar etkileniyor. Çok az ücretle vasıfsız işler yapmak zorunda kalıyorlar.

* Savaşın kan ve gözyaşı ortamında kadınlık talepleri güme gidiyor, bunların er-telenmesi isteniyor.

İşte tüm bunlar, kadınların gündemine savaşın ve militarizmin girmesine neden oluyor. Savaşta yaygınlaşan ırkçılık ve "en büyük asker bizim asker" söylemiyle yüceltilen militarizm, toplumun büyük kesimini etkisi altına aldığı anda BARIŞ istemi acilleşiyor.

Malesef, barış isteği halen toplumun çok az bir kesimi tarafından dillendiriliyor. Bunun gerçekte yaygınlaşması durumunda ciddi sonuçlar alınabilecektir.

5

Kadınların gündeminde olan BARIŞ'ın çeşitli kadın grupları için taşıdığı anlam üzerine küçük bir soruşturma

yaptık.

RONAHİ Gazetesi Kadın Servisi:
"Kadınlar açısından ikili barış"

Başın, halklar açısından kuşkusuz farklı anlamları vardır. Bu, o halkın yaşadığı durumla yakından ilintilidir. Aynı şekilde bu olgu, kadın açısından "ikili barış"ı içerir, yani hem egemen baskıcı-şovenist anlayışı, hem de erkek egemen toplumdaki kadının kendi kimliğiyle özgürleşmesini...

ROJ Gazetesi Kadın Servisi
Adına Zelal Dersimi: "Barışı istemekten daha zor"

Baskı ve sömürü sisteminin devamından başına dair tüm girişimler, aynı yöntemlerle bastırılmaya çalışılmaktadır. Günümüzde barışı istemek, savaşı istemekten daha zorlaşmıştır. Tüm dünya halklarının ve ezilen kesimlerin barış istemleri; insanca yaşam paralellğinde olmalıdır. Barışın uluslararası ve toplumun iç katmanları

arasında, kimsenin kimseyi ezmediği, sömürmediği bir dünya, uluslar, sınıflar ve cinsler arası eşitsizliği red eden bir yaşam için barış diyeriz. Hemen şimdi...

Ji Rojnemaya Azadiya Welat Aynur Bozkurt: "Roja Aşti ya Dinyayê" li tu kesî pîroz nakim

Ez l'ê lîonê yanê "Roja Aşti ya Dinyayê" li tu kesî pîroz nakim!

Ji roja ku insan li ser rûyê dinyayê peyda bûne, heta îro şer ji nav wan kême nebûye. Însanan ev bi milyonan sal in ku şerên di

Kadınlar BARIŞ İÇİN NE DEDİLER?

navbera xwe de xelas nekirine, ez ne bawer im ku tu car jî xelas bikin.

Jixwe ew kesên ku li gorî menfaetên xwe şer didin meşandin, naxwazin şer xelas bibê, îca kesên ku xwîna wan di şer de dirije jî herhal naxwazin şer xelas bibê. Ku bixwestana wê bihatana ba hev, bibûna nîna lehiyekê û ji wan kesên şerxwaz yek jî nehiştana li ser rûyê erdê.

Ji ber vê yekê ye ku ez l'ê lîonê li tu kesî pîroz nakim û di 365 rojan de ku yek roj bibê roja aştiyê jî, ez tu maneyê tê de nabînim.

Avukat Nurcan Okçuoğlu: "Kadınlar barışın en güçlü savunucularıdır"

Savaş çıgırtkanlığının had safhaya ulaştığı göz altında kayıpları, yaralıları, yaralıları, her gün onlarca insanın öldüğü kirlî savaşın ve anti demokratik uygulamaların sorulanmadığı bir ülkede yaşamak!..

Beni en çok üzen şey toplumun genelini ve tek tek bireylerin duyarsızlaşması, daha da kötüsü bu kavramlara alışması ve tepki vermemesi. Barış talebinin Kürt ve Türk toplumlarının içinde güçlü bir şekilde filizlenmesi ve kökleri her katmana ulaşan bir

açık ağac gibi büyümesi ve gelişmesi gerekir. Savaşın yarattığı tüm

olumsuzlukları yüreklerinde yaşayan kadınların eminimki barış talebinin en güçlü savunucuları olmaya devam edeceklerdir.

Avukat Aysel Tuğluk: "Çözüm Önerileri Tartışılmıyor"

Halk olarak yoğun bir savaş ortamında yaşıyoruz. Türkiye'de mevcut siyasal sistem, Kürtlerin haklı ve meşru taleplerini görmezlikten geliyor. Oysa Kürtler ne istiyor? Bunun üzerinde kimse düşünce üretmiyor, çözüm önerileri tartışılmıyor ve savaş bir kader olarak topluma dayatılıyor. Anlamlı bir barış için düşünce özgürlüğü önündeki engellerin kalkması gerekiyor.

HAYİCE Yazar

Türkler "Büyük balık, küçük balığı yutar" derken, Araplar "Güçlüyüm o halde haklıyım" derler. Birincisi; canlılar dünyasının mahsum bir gözlemi olan sonucu elde edilen bir veri gibi görünebilir iken, ikincisi; bu alemin en barbari insan türünün zihinsel faaliyetler sonucu, kendi aktüel gerçekliğini açığa vuran gerçek anlamda ATA sözüdür.

Yeni Gine'de; 1940'lı yıllarda Batılılar tarafından tesadüfen "Keşfedilen" bir aşiret yaşıyor. Bu aşirette insan türünün iki cinsi hala ayrı ayrı komünötel halinde yaşamını idame ettiriyor. Erkekler güçlü fiziki yapılarına uygun güçlü silahları ile gerillalık-avcılık yaparak, kadınlar da tipik toplayıcılık ve en iyi ihtimalle yakın nehrinde balık tutarak günlük azukalarını temin ediyorlar. Fiziki anlamda güçlü olan erkeklerin kuralları oldukça katı ve bu ayrı yaşam biçiminin ideolojisini de yaratmışlar; kadınlar uğursuz, kadınlara hangi biçimde olursa olsun yolda rastlandığında o gün mutlak o erkeğin veya erkekek komünötesinin başına bir bela gelir demektir. Bu nedenle kadınlar asla erkekek komünötesine veya ava çıkarlar kendilerini göstermemelidirler. Kadınlar komünötesi de bu biçim yaşamı benimsemiş durumda ve gerçekliği şöyle izah ediyorlar: Erkekler, vahşi hayvanları bile öldürecek kadar güçlüler. Oyleyse erkeklerin yoluna çıkmamak gerekir. (Soylarını nasıl mı devam ettiriyorlar? Kolay, hamilelik

BARIŞ GÜVERCİNİ DİŞİDİR

cekleri refleksiyonunu (daha sonraları sabır denecek) geliştiriyor

"Bana şiddet karşıtı olmamı; ona her baş eğdirme çabam karşısındaki tavırla karım öğretti. Neticede; utandım ve doğuştan hakim olma hakkına sahip olduğuma inanma optelliğinden kurtuldum"

Mahatma GANDHI

ihhtimalinin yüksek olduğu dönemlerde kadın gizli den erkek komünötesine yaklaşır yine gizlenerek "domuzumu kaybettim" diye ünlediğinde, domuz arayıcısı bir erkek yardımına geliyor. 9 ay sonra da kabileyeye yeni bir ferd ilave oluyor. Çocuk erkek ise belli bir yaştan sonra hemen erkekek komünötesine katılıyor. Yeni Gine'deki kadınların izahı da yine; cangıl (or-

ve kendilerine boş zaman ayırma yolları arıyorlardı. En azından ayda üç günlük regl dönemi ve hamileliklerinde açlıktan ölmek için. Dolayısıyla yaşamlarını zorlaştıracak hasta ortadan kaldıracak riskleri göze almıyor ve güçlerinin yetmediği alanlara bulaşmamayı mümkün olduğu oranda tercih ediyorlardı. İki cins birlikte yaşamaya başladıkları itibaren kısa süren bir flört döneminden sonra her iki cins de kendine has kolektif hafızasını çeyiz olarak "aile" ocağının hizmetine sundu. Kadınlar; tarlalarını ve en azından altı ay süren bir zihinsel faaliyet olanağını, evcilleştirdikleri hayvanlarını, çömeleklerini, derme-çatma da olsa evlerini ve 9 ay kanınlarında taşıdıkları bebeklerini

man) yasasının yürürlükte olduğu şartlarda "Zayıf" olanın kendisini imhası mümkün güçlünden kaçınması iç güdüsü anlamına geliyor. Düşünme ve alet-edavat yaratma kabiliyeti olan insan türü; birbirlerine benzeyenlerin ayrı komünötel halinde yaşadığı süre boyunca farklı kolektif hafızalar yarattılar. Her iki cins de, kendi yeteneklerini olabildiğince geliştirdi. Erkekler kaba güçlerini ve kullanacakları aletleri -silahları mükemmelleştirirken, kadınlar en az güçle en iyi yaşamlarını nasıl idame ettire-

(bunların tümü sabır ister). Erkekler ise; yeni aletlerle mükemmelleştirdikleri fiziki güçleri ve daha sonra sanat olduğunu iddia edecekleri siyasetin bir devamı olan bir savaş taktikleri ile katıldılar bu yeni birliğe. İki cinsin ortak yaşamına; kadınların kolektif hafızası; tahammül ve karşılıklı istişareyi, erkeklerinki ise; lafi fazla uzatmadan radikal kaba güce dolaylı müdahaleyi kattı. (Tüm tarih kitaplarında "büyük" İskender'in kördüğümü yolu fazla uzatmadan kılıcıyla nasıl kopardığı övünülecek anlatılır. Oysa, o düğümü kılıç kullanmadan biraz sabırla çözmek ve uergünü heder etmemek de mümkündür). Yani kadınlar konuşa

konuşa erkekler döğüşe döğüşe anlaşıyorlardı...İnsan türünün erkekek cinsi konuşmayı bilmiyor, sıkıştığı her yerde şiddet kullanıyor ve en kötüsü konuşmayı zaaf sanıyor. Erkeklerin konuşunca başı ağrıyor ama dövüşünce açılıyorlar... "Kutsal ailedeki her kadın ve erkek bu gerçekliği" bilir... Birlikte yaşamla birlikte kadın cinsi en zayıf olduğu alana çekilmiş oldu. Kısa bir süre sonra da kadın filozofların deyimiyle flört döneminin sevgilisi erkekek "İki yarlaya (toprak ve kadının rahmi) birden" hiç bir özel çaba harcamadan, sadece çeyizi olan kaba gücünü kullanarak sahip çıktı. Önce kaba gücü esas alan savaş gerekçeleri yani ortak olduğu iddia edilen değerler ama, hep erkek fizliğini esas alan ve erkeği yücelten, bu değerleri korumak için savaş alanları ve de en önemlisi bunları sorgusuz kabul ettirecek peygamber-tannlar yaratıldı. Bu ideolojilerin tümünde erkeğin fizigi ve kolektif hafızası yüceltilirken kadının ki ise; horlandı, küçümsendi, nereden ise hiçe sayıldı. Bu ideolojik tavır hayvanlar alemine kadar uzatıldı. Yaşamını topraktan ve "sürünerek" idame ettiren yılan, kadın cinsinin sembolü görülürken sadece kendinden güçsüzlüleri parçalayarak yaşayan kartal erkeklere ait kabul edildi. Ve Yunan Mitolojisinin erkekleri Truva' da sembolleşen küçük Asyalı Amazon nenelerimizi truva savaşlarında Güzel Helen ile sembolize edip "Yendikten" sonra bayraklarını "Kartalın ağzında bir yılan" sembolü ile süslediler. Nihayet erkekler insan türünün yaşamını sadece erkeğe düzenlemeye başlıyorlardı ve

kadınlar da kolektif hafızalarında hiç bir yeri olmayan bir alana silahsız -savunmasız çekilmiş oluyorlardı. Kadınlar dövüşmeyi bilmiyorlardı ama, sadece dövüşmekte uzmanlaşan partnerler seçmişlerdi. Oysa, geçmiş tecrübelerinden çok iyi bilmeleri gerekiyordu: Orman yasasında "Büyük balık küçük balığı yer"... Kadın kolektif hafızasının karşılaşılan problemleri karşılıklı istişaretle çözüme yöntemleri en fazla hisma uğrayan değerlerimizden biri oldu. Hemen hemen her dilde dir-dir (biz de bola bol deniyor). Konuşarak problem çözümenin adıdır ve kadına mal edilerek horlanı. Kadın erkek herkes artık itiraz ediyor ki; en çözülemez sanılan meselelere bile karşılıklı konuşarak hal çaresi bulmak mümkündür. Ve ayrıca binlerce yıldır erkeklerin unutturmaya çalıştığı ama hala yaşayan ve benim bildiğim birkaç dilde hala varolan bir kadın sözü var: "Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar konuşa konuşa anlaşır" diyor. Ama, yirmibirinci yüzyılın eşğinde hala erkek egemen sistem konuşma özgürlüğünü tüm insanlığa empoze etmeye devam ediyor. Bu gerçekleğin adını açıkça koymak gerekiyor. Kadınlar konuşa konuşa erkekler dövüşe dövüşe anlaşıyorlar. Oysa, erkekler konuşma yeteneklerini biraz geliştirseler ve biraz da olsa kadın kolektif hafızasının gün ışığına çıkmasını engellemeseler; planetimiz (gezegenimiz) herkes açısından daha bir yaşanılır hale gelecektir. Barış güvercini dişidir, derken kadın sovenizmi yapmıyorum. (Kaldı ki yapsam bile hakkıyım, çünkü erkeklerin düzenlediği planetimi-

zin, ne hale geldiğini hepimiz her saniye yaşıyor ve görüyoruz. İnsan olmaksızın utamadan televizyon seyredemiyor, her hangi bir haberi midemiz bulanmadan dinleyemiyor okuyamıyoruz). Kadınlar olarak dir -dırımza sahip çıkalım ve İskender'in kördüğümü çözerken kullandığı kılıç- zoruun özel bir zeka gerektirmediğini sadece planetimizi hayvanları hayrete düşüren bir cangıla çevirdiğini, oysa dir -dirdir zeka ve çaba gerektirir diyerek, artık dir-dir savunalım. Çünkü; savaş teknolojisinin ulaştırıldığı absürd boyutlar ve planetimizi yönlendiren erkekek-egemen politikalar, planetimizi ihtiyar- genç birinin dediği gibi "ya barbarlık ya komünizm" eşğine getirmiş durumda. Bu sıkitten sadece bola-bol ile selamete ulaşabiliriz. Öyle ise, kadınlar hamamına ve "dir-dırılmıza" açıkta devam edip bunları büyük bir haykırışa dönüştürelim. Çünkü sadece insan türü değil, hatta planetimiz ancak ve sadece "dir-dir" ile kurtulur. Dünya başı günü demek İskender'in kılıcını bir yerlere fırlatıp "dir-dir" etmek gündür ve günün 365 gününü kadınlar hamamına çevirelim.

"Seyip kadınlar, başlayın. Alın yapmayın. İki iki kez kendinizi anlatın. Erkekler de alın yapmayın. Bir sene boyunca. Ama iki kez kendilerinden bir şeyler -ben de insanlık için- rindim" diye bir evliye yazdınız. Siz mi sözün 20. yüzyılı beniz düşünün. Varın her kadını devrinde işli terli ben de erkek sahnesinde oğlunu zaman alıyordum. Ayarız işi de oldu. Sonuçları. Bir kere de beniz için almadık kanamama parçaları bir erkek arkadaşın yazmış başlığı. Başlığında "İki de bir işi yapıyorduk kadınlara mal ediyoruz; fakülte "Nitelik" işiyle. Demek Leydi ve Türk devletimizde tekli. İnanırlı bir erkek, sükut karış bir karışık modülün sonunda buldu gelmiş Gandhi' nin de kadını oğlunu mu aldı. Sadece kadını?" denmiş. K. Kaya okurkenme sakızın sipariş. "Seyip kadınlar ben değil, Gandhi kadını yazıyor kadınlara bir iş oğlunu savunuyor. İyice, Demek Leydi ve Türk tekli. İki de yapıyorlar. Ben kadını kadını için oğlunu sükut. İyice, Demek Leydi ve Türk tekli. İki de yapıyorlar" demek istiyorum.

MƏRİVAN DƏNİZ

Türkiyə tarixində cezaevləri heç kalabalıq almışdır... Heç hüsrulsuz heç olaylıdır cezaevləri... Çox bilinən bir sözləmlə "heç kənanın bir yaradır" cezaevləri. Və bu yaranın nədən oluştuğu, akan kənanı kime, nəsl və neyə mal olduğu kasıtlı bir şəkildə gözəndən kaçınılmaktadır.

Türkiyə cezaevləri ən çox palitlik tutuklu və hükmövləriylə məşhurdur. Düşüncənin suçu olduğu bir ölkədə, hər on yılda bir düşüncə insanları ezib güclü çakar sahiblərini koruymaq üçün yapılan darbələrdən sonra bunun aksi de olamazdı zətan.

Türkiyə cezaevləri duvarların içinə duvar örülərək insanları bunların içinə hapsedilməsiylə yetişilməkdədir. İnsanlar buraya "ceza evini" (!) çəkmək üçün değıl adətə ceza evindəlik üçün konulmaktadırlar. Oysa ceza sadəcə bu insanların özgünlüklerini kəsəntəyən bir algıdır. Tüm değıer insan haklarının kullanamayacakları anlamına gəlmiyir. Türkiyə'de durum bunun tam tersidir. Sanki insanlar ceza evlərində tüm değıer haklarını da kullanamayacakları anlamına çəkəntiyir və bu halıyla devlet taraf olduğu uluslararası sözleşmələrə göre kendi politikası və sözcünlərinin beyanlarını və yapılan keyfi uygulamalarla suç işliyir. Son açlık grevlerinin

TÜRKİYE

həstə kəlməsi canlı yayım izləniş gibi izləndi

Oysa, Türkiyə'nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, maddə 5-6; Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi maddə 6 (değıer ilğıli maddələri saymıyoram), Birləşmiş Məllətlər Sivil və Palitlik Hakları Sözleşmesi maddə 10, yinə İşkəncəyi, İnsanlık Dışı və Aşağılayıcı Uygulamayı və Cəzalandırmanı Önləmək İçin Avrupa Sözleşmesi, bu konuda sizlərin bəkməsi gereken bazı bəlgələrdir. Yaşam hakkı təməldir və hiç bir kəsulda ihlal edilmez, hiç bir çəkincə konulamaz. Bu 12 kişinin yaşam hakkı konusunda nə düşüniyirsiniz siz sayın yetkililər (!) ? Yinə bütün uluslararası hokukta və bu konudaki sözleşmələrdə din, dil, nrk, siyasi görüş, dilmə və ya öteki inanç, doğum vs. gibi nədenlərdən dolayı insanlar arasında və hiçbir kəsulda ayrıma yapılmaz hükmü vardır. Bu konuda apık və çox bilinən bir örnek var devletin suç işlədiğı konusunda. Örneğnin adli tutuklulara bayramlarda və özə günlərdə apık görüş yəptirilən nədən siyasi tutuklu və hükmövlərə bu uygulanmıyır? Bunda tek nədən siyasi iğvənlərindən başka nədir? Bu yinə 12 kişinin ölüm nədəni (daha önceki ölümələr de katılırsa bu yüzləre olasıyır) və binlərcesinin de bir ömür həstə və sakat kəlmə nədənidir. Bu hak tələpləri çox ilğınc bir şəkildə imtiyaz olaraq alınmaktadırdır. Oysa, bunlar imtiyaz değıil birer hakdır və bunları devlet sağlamaqla bizzat yükümlüdür. Bu insanlar burada savunmasızdırlar və devletin garantisi altındadırlar.

5 YILDIZLI

CEZAEVLERİ

Her halikərdə devlet onlardan sorumludur, çünki devlet değıerlərin elərinə təslim edilmişlərdir. Yaşam hakkı, bədənə bütünlük hakkından, insanca muəmələyə tabi olma, habərleşmə, bilğı edinmə və bəslənmə hakları təməl haklardır və devletin bunları pazarlık konusu etməsi isə və hələ hələ bu tələplərdən dolayı insanların ölümə gitmələrinə səyirci kəlməsi bir suçtur.

Yinə kişinin bədənə bütünlük hakkı gözəntinə alınarak və sağlık hakkı ilə -özellikle açlık grevi sanması olmaq üzere- uyğun tədavi değıerilmək üçün koşullar və olanaklar sağlamaqla bu insanların değıerliğindən sorumlu olan devletin değıervidir. Bu konuda da həstənelərə değıerilməyən və ya həstənelərdə kəbul ediləməyən və ya teknik yetersizliklər sanuru yurt dışında acilən tədavi değıerirməsi değıerirken kəntilərinə yurtdışına çıkma izni verilməyən çox kək ağır həstə tutuklu və hükmövlü vardır. Örneğnin beynində ur olan Yazgat Cəza evindəki hükmövlü Sinan Doğan için, "Ankara'ya değıerəcək asker yək." değıerçəsiylə tədavi ettiriləməkdədir. Həttə bazıları tədavi ettiriləmədikləri için ölmüşlərdir. Son açlık grevleri sanması kəlmə həstəlik və rahatlıqlarının önənləməsi için değıerliki tədavi olanaklarının acı-

len sağlanmasını yinə devletin değıervidir. Bunun yapılmaması kişinin ən təməl hakkı olan yaşam hakkı və bədənə bütünlük haklarının ihlalidir.

Olayın bir değıer yanı isə siyasi tutukluların durumu ilə ilğılidir. Bunların bir kısmı fikir suçlusudurlar. Fikir suçu artık bir ayıptır və dünyanın pek çok yerində böylə bir suçuun varlığı kəbul ediləməkdədir. Eger bunu əyləm olaraq yanı

sılıhlı çəntişmə və ya savaş içində yer almış insanlar varsa o zaman bu tutuklulara uygulanması gereken savaş hokuku yanı uluslararası insanlık hokuk kurallarına uygulanmasıdır. Bu konuda pek çok ölkə gibi Türkiyə'de bunun bir iç sorun olduğunu iddia etməktəyse de bu konuda da yinə uyuması gereken yəsalar var. Bunun ən bəlginin olanı isə Vi-

nya Sözleşmesi 2. protokolün 3. maddesidir. Bu maddəyə göre kısaca, bir devletin egemenliğı altında olan bir bölgədə; devlet, ulusal ya da bölgəsel bütünlüğü nədən göstərərək bu sözleşməyə aykırı davranamaz. Sözleşmə isə tamamen çəntişmə durumlarında uyulması gereken kurallarla ilğılidir. Sivilərin, həstə və yaralıların, çarukların, kəntənlərin durumu, sağlık pərsənəlinin durumu ilə çəntişmə anında ələ gəçən savaşçıların yaralı və ya sağ və ya ölü

olarak ələ gəçirmələri durumunda uyulması gereken kurallar bəlgirlənmişdir. Çəntişmə və savaşta uyulması gereken kurallar, yasaklanan savaş yəntəmləri vs. yer alır. İşkəncə, kənti muəmələ və öldürmə kəsintiliklə yasaklanmıştır. Bu insanların yargılanma hakları değıerantı altına alınmıştır. Esirərin değıer-təkuşlan bəlgirlənmişdir. Və bu konuda ilğısiz kənti hokukçulara da pay değıerilməkdədir təbii. Dünyada devletlər de dahil hiç kime istədiğı gibi həkənt etmə bərbəstisiyə sahib değıerildir və hər kəsini uyuması gereken özellikle təməl insan hak və hürriyətleri ilə çənti hakları və tüm değıer canlıların hakları vardır. Və bunlar vəzgeçiləməzdir.

Ümumən bunların uygulanması bir dünyada yaşamı sanması yəkəntərlər. Aksi halde, bu vahşi uygulamalarla tüm insanlık yəkəntərlər... məhkəmədir...

HOTEL DEĞİLDİR

Diyarbakır 5 Nolu Cezaevi Kadınlar Koğuşu

H. ŞevİN

İşkenceli günlerin ardından so-
ruşturma bitip cezaevine gider-
ken kendi kendime, "Sağ salım
İşkenceyi ettittim. Bundan sonrası önemli de-
ğil. Ne olacak Cezaevinde, gitmekse, yete-
rim.." diyordum. Bu yüzden, kendimi kısmen
de olsa senki eve gidiyormuş gibi hissediyor-
dum. O İskence seanslarını yaşıyanlar bilir.
Örden seçilecek çıkmanın şansı keldiğini. Deha
sonra gördük ki, 1980'den sonraki cezaevi uy-
gulamaları, soruşturmadan çıkarken yaşanan
bu kısmi dinginliği yoketti. Bu özelliği, yani
vehşeti ile Diyarbakır 5 Nolu Cezaevi tarihe
mel oldu. Diyarbakır 5 Nolu öyle bir yer ki,
kendi adımı o dönem gözaltındaki soruşturma-
ları, İskenceyi erer oldum. Tanırım senki iki
telli beldesi arasında tercih yapıyormuşum gi-
bi. Gibisi fazla, öylesi bir yerdi, 5 Nolu İste...
Oysa cezaevine gidışta, inanılması zor film
geni başlayacaktır. Bu 5 Nolu cezaevinde yaşa-
yacaklarımın bir yaşam boyu bana yatacağını
bilmediğim için, sevinliyordum. Tabii. Oysa daha
sonra bu sevinç kurşanında kalacaktı.
Yaşantımız boyunca her zorluktan sonra
kurtulma duygusunu hep hissederiz. Ancak
soruşturmadan cezaevine giderken onlar
normal insan beyninin alamayacağı
İşkenceleriyle "beterin beteri var" atasözünün
tam hakkını vererek bu duyguyu yok etmeye
çalıştılar... Yok etmeye çalıştılar da ne oldu?

Uyguleedikleri inanılmaz vahşetleri seyesinde tut-
tukluları, onların deyimıyla "İslah" (sindirme)
edeceği yerine, biladi. Örye rastlantı sonucu de
olse giren her kişi, bilenerak çıktı.
Cezaevi havalendirmesindeyiz, sabahın altısı. Ha-
velendirme, dikdörtgen peklinde beton ve duvar-
ları çok yüksek, koğuşlar arasında bulunan bir
bölüm. Havalendirmenin davetleri boyunca aykete
hazırol vaziyette dizildik. Ve "Yine hangi akıl el-
maz seansın geçeceğiz" düşüncesiyle beklemeye

**Öyle günler olurdu ki,
tüm "komutan"
sülalesini görürdük**

başladık. Gardiyanımız, yani "komutanımız",
vukuat yekalemek için önümüzde turler-
ken, nefes alışışlarımızı, ayakta uzun kel-
me sonucu hafif sellenmeleri vukuat se-
yerak "Ağzunuzu sıçtığumun karıları,
vukuat yok demedum mu? Sesli sesli öy-
le ne nefes alayusunuz, haçon devletin
kahraman askerlerine beddua mi edeysu-
nuz? Yok öyle rahatlık, haçon büresi
otel mu? Öyle nefes olmak, sellenmek,
teprenmek yok. Bide kadın başınızla va-
ten hainliği yaşıyusunuz ha. Benim kerum
ha büreye gelurse ben onu öldürürüm
da..."

Gardiyanımızın sebah nutuklarını dinlerken aynı
anda de dışardan duyduğumuz "Emreest, hazı-
rol..." komutlarıyla birlikte "büyük komutanımı-
zın" o gün içtlimimizde hazır bulunacağını anladık.
Öyle günler olurdu ki tüm "komutan" sülalesini gö-
rürdük. Ve "komutanımız", "yüzbaşımız" bir
mango askeriyile, koşar adımlarıyla ve bir an önce
bizi görme sabırsızlığıyla karşıımızda bulurduk.
Bütün bu anlatılanlardan herkes onu ıri yarı cüsselli
biri gibi düşünerek. Oysa zayıf, kısa boylu ve di-
şerde görse 5 nolu vahşetinin mimarı olduğu anle-
şilmeyecek kadar sıksa bir adamdı.
Yüzbaşının gelişiyile birlikte yine komutumuzu ver-
dik, künyemizi okuduk. Okurken o da yanımızdan sı-
reyle geçiyor, üstümüze beşimize, ayaklarımızı be-
kerek komutumuzun bitmesini baklıyordu. Biz de onun
turuunu bitirmesini... Bir taraftan da yüz ifadesine
bakarak bu gün bize hangi işlemleri yapacağını kestirme-
ye çalışıyorduk. O sırada dalmışım, başka bir dünya-
daydım, bir ara kulağıma "yumurta" lafı geldi sevini-
nirken, diğer taraftan da "Ne oldu da insafa geldiler?
Acaba ne oldu?.. Yareli, ölü mü var? Biri intihar mi et-
ti?... vs..." diye düşünürken sevincim kursağımda
kaldı. Çünkü, tutuklulara uyguladıkları İskenceler son-
rasında yareli veya ölü olduğunda, diğer tutuklulara
karşı geçici olarak devranış değişikliği olurdu. Tabii eski
hallerine dönmeleri de uzun sürmezdi. Biz böyleli du-
rumlarda mesajı almış olurduk. Vane de kulağıma gelen
"yumurta" lafını duyduğumda, o gün bize yumurta getira-
cakler sandım. Bunun için kulak kabarttım ve dinlemeye
başladım, "komutanım" söylediklerini. Karşısındıklarına

süreklili birinci tekil şahıs olarak
hitap eden Yüzbaşı, sunları söylü-
yordu: "Sen buraya vatan haini
olarak geldin. Ama seni İslah ede-
ceğim. Gelelim yumurtalıklarına..

Evli veya evlenecek olabilirsiniz, çocuk doğuracak-
sın. Çocuk doğurmamak Türk kadınına yakışmaz.
Yumurtalıkların bu nedenle çok önemli. Meezallah
onları üşütürsen kısır olursun. Belki bilmiyor-
sun, yumurtalıklar kadınların üreme organlarının
önemli bir bölümüdür ve bunların işlevsiz hale
gelmesi sonucu kısırlık olur. Buna çok üzülürüm.
Burdan çıktığında çocuk doğurmak için yumurta-
lıklarına iyi bakacaksın. Çünkü onlar sana çok ge-
rekli. Üşütme onları. Ne giyersen giy, ama al-
tına de pijama giyeceksin. Pijamanın paçaları les-
tikli olacak ve altına de çorap giyeceksin. Temam
mı koğuş? Bu bir emirdir. Emre uymazsen hücre-
ye etiliceksin. Yumurtalıkların bana emanet, ben-
dan sorulur anladın mı? Paçalarının lestiği mutle-
ka ama mutleka olacak, hem seni ısıtır, hemde
spor yaparken, falakaya yatırırken biryerlerin
açılması. Buresi askerlerle dolu ve sen de kadın-
sın."

Anladık anlamasın da, komutanın haklı olduğun-
u. Ama "üşüteceksek" yine onlar bunu yapa-
cak. Ne mi yapacaklar? Sık sık tutukluları koy-
dukları hücreyi kısın soğuşunda su doldurup, kan-
dillerince vukuat işleyenleri örye günlerce etar-
lardı. Hücreye koyduktan sonra, hortum veya bi-
donlarla beşimizden eşeği su dökülürken de ıslak

giysiler günlerce üstümüzde kalırdı. Buz tutan
ayaklarımız ve üşütmemiz için sundukları geniş
bir olanek.. İste böyle sık sık filmi değiştirirler-
di. Ben bunları kefordan geçirirken, köyden

getirilen ve Türkçe bilmiyan Nerin de benim
gibi "yumurta" kelimesini anlamış. Kulağıma
hafifçe eğilip, "Ane, ev mârıka kale hêke çı
dike? Qey İro jı me re hek binin?" diye sor-
du. O da benim gibi yumurta kelimesini duyun-
ca, gemek hayalleri kurmuş. Tabii, sorusuna an-
cak gece genit verebildik. Ve anladığı yumurtanın,

hangi yumurta olduğunu dilimizin döndüğü kadar
anlatmaya çalıştık. Anladı ve gülümsedi. Köy-
lüce, safca ve yğlitçe... "Êê, beş e, bo
xêra hêke me ewê wena jı me re hindik
teda bıkın." **dedi.

Nerin kadının, cezaevinde deha ilk günleriydi.
Sonraki günlerde, yumurtalıkların nasıl bize deha
az ezizlet verileceğinin güvencesi olduğuna çok de-
ha iyi anladı. Ona Türkçe'yi öğrenme süresini en
fazla bir hafta olarak açıkladıklarında, yumurtalık-
ların önemini anlamamasının imkanı yoktu.
Kaldığı aylar boyunca Türkçe'yi öğrettik. Ama,
Türkçe öğrenmesi için süre koyan komutanlar hiç-
bir zaman bilmediler, bir müddet sonra Türkçe'yi
iyi öğrenmeyi kendi isteğiyle arzulediğini... Nerin
kadın, o okumemişliğiyle yeni bir dil öğrenmenin
anemini, o nazı kafeli komutanlardan deha iyi bili-
yordu. Her onu sinav ettiklerinde, Nerin kadın inatla,
köylü inediyle, "Ez nızırım hün çı dîşêjn welle ez Tırkî nîze-
rim komutan."*** diyordu. Onu her olumsuz cevap verdiğinde
hücreye etarları. O ise, her hücre çıkışında aynı cevabı veriyordu.
Nerin kadın, her hücre ve felaka sonrası yumurtalıklara değinir ve
hep birlikte gülerdik. Sonunda da askerlerle konuşmadığı Türkçe'yi
bizle konuşur, "İyi ki düştüm bunlara, bu köylü halimle nereden bile-
cektim yumurtalıkların önemini" derdi biraz de elyıcı bir dille.

Öyle iyi Komutan dikist çekmeseydi, belki hiç bir zaman öğrenme-
yecekti yumurtalıklarının önemini ve öyle yaşayp gidecekti...

*** Bu adam şimdiki hangi yumurtadan söz ediyor. Bugün bize
yemekte yumurta mı getirecekler.**

**** İyi, yumurtalıkların hayrına bize az ezizlet yaptırılır!**

***** Sizin ne dedığınızı bilmiyoruz**

Kadınların Yumurtalıkları Komutanın Himayesinde

12

SANIYE

Bir an yanımda oturan kadının notlarına takılıp kalıyor gözlerim, anlamsız anlamsız işaretler, bir anlama veremiyorum. Acaba kendisi anlıyor mu diye soruyorum kendime? Tek tek etrafımdaki kadınları süzdükten sonra düşünmeye başlıyorum. Acaba bizi bir araya getiren faktör ne? "kadın olmamız mı, yoksa ulusal duyarlılığımız mı?" "yoksa her ikisi, ya da hiç biri mi?" Sorunun cevabını içinde bulunduğum atmosfer çok iyi ifade etmesine rağmen, ben bu cevaptan tatmin oluyorum.

Bir yandan doğru dürüst Kürtçe bilmeden ikinci jenerasyon, diğer taraftan Kürtçeyi iyi konuşan kadınlar. Tabii Kürtçeye Küretçe denirse, Kürtçeye Kürtçe demek için lehçeler arasında ortak kelimeler arıyorum, fakat her lehçeden sadece bir kaç kelime bildiğim için, hiç ortak kelime bulamıyorum ve dolayısıyla Kürtçeye de Kürtçe diyemiyorum. Toplantının hemen başında bir dahaki toplantıya kadar kesin Kürtçe öğrenmeliyim kararını aldım, faka Kürtçenin henüz "ne", "hangisi" olduğu konusunda bir karar vermiş değilim. Önce pazarı yoklamaya kalktım; eğer "kendî lehçemi"

DÖRT PARÇA BİR ARADA

öğrenirsem bir dahaki toplantıda kaç kişi ile komünike oluyorum diye. Benim için acı bir gerçek, fakat bunu kabullenmeliyim yani hesaba göre bu lehçeyi öğrenmek veya öğrenmemek arasında bir fark göremiyorum. Şüphesiz öğrenmem benim için zarar anlamına gelmiyor ama "tercüme bike" siz de kendimi anlatamıyacağım. İçin hiç de içimden gelmiyor o güzelim "kendî lehçemi" öğrenmek. Asıl bu dil karmaşasında en ilginç olanı ortada dört beş dilin dönmesi idi. Bir an konsantrasyonu yitirsen Kürt ile Türkçe, Türk ile Kürtçe veya Almanca konuşuyorsun. Daha ilginç iki "Kürt" arasındaki komünikasyonda beş dilin egemen olması idi. "Bu nasıl mı oluyor?", "Anlatması yaşamamızdan daha zor oluyor. Yanımda oturan Güney Kürdistanlıyı izleyip düşünüyorum, notlarını Arapça alıyor ben ise Türkçe, konuşmasını Soraniye yapıyor ben ise Türkçe veya Almanca, benimle girdiği enteraksiyon ise Almanca veya İngilizce oluyor. Bir de Dimilki'ler (Zazalar) var, sağ tarafımda oturan kadın, arada bir Zazaca laflar atıyor tam kendimi ona cevap vermeye konsantre ederken ardından hemen ikinci sorusunu schwitzer-dutsch (İsviçre-almancası) ile yöneltiliyor. Bu tabiki diller konusunda

bardağı taşırtan son damla oluyor ve ben artık bu multi-language atmosfere dayanamıyorum. İnanılmaz bir şaşkınlık içerisinde dilim dolanıyor ve ben artık beş dilin içinde bulunduğu cümlelerle konuşmaya başlıyorum. Bazen ne demek istediğimi kendim bile anlamıyorum, bazen de bu çok dilliliğin heyecanını ve parçalanmışlığını yaşıyorum. Nihayet gündem saptandı, kapsamlı bir tartışmaya (dil-tartışması) girildi. Konu: "kadın ve siyaset". Çok kapsamlı, derin ve yuvarlak bir konu. fakat hangi dilde konuşulursa konuşulsun, hangi dile çevrilirse çevrilsin, kim Kürtçeye çevirsin, kim Türkçeye çevirsin tartışmasından bir türlü konuya girilemiyor. Tam 'onuya girilmek istenirken "tercüme bike" bağırtıları ile konsantrasyon tekrar dağılıyor. Her düşün cümleden sonra tercüme diye başlanıyor. Kürtçe (yani Sorani ve Kurmancî çoğunlukta bu lehçeleri anlamayan "Türk-Kürtlerin" özellikle de Dersimlileri sancısını anlıyor ve hatta paylaşıyorum, fakat bağırarak bir yana kalsın ses çıkarma cesaretini bile kendimde bulamıyorum. En az konuşulan lehçeyi temsil eden biri olarak, bu dil konusunun ileride "ulusal birlik" açısından ne gibi problemler yaratacağını, dört bölgenin kadınlarının bir araya geldiği bu toplantıda "küçük-Kürdistan'da" görüyorum.

Tüm bunları düşünüp bu sonuca varırken, kula-

13

AMA "TERCÜME BİKE"

ğima Zazaca mırıldamalar Dersim'in dağlarına uçuyor beni. Dağların en uç tepesindeki karın soğukluğu

hissediyorum, üşüyorum ve bir-titrete tutuyor beni. Anneannemin bir karlı kış günü bana sarılıp söylediği son sözler geliyor aklıma; "Ez tore bimore meso"! Gözlerim Zazaca konuşan kadının gözlerine takılıp kalmış ve bir türlü Dersim'den Bochum'a dönemiyorum. Bu arada bir sürü kadın semboller geliyor aklıma ve hiç birini onun yerine koyamıyorum, hiç birinde onun yerine bulamıyorum. Kürt kadını fedakarlığını asimile olmuş "European-Kurdish-woman'de" göremiyorum. Bir an kendime gelip daha fazla titremeye başlıyorum, fakat bu kez beni titreten Dersim dağlarının o doğal soğukluğu değil, Avrupalı Kürt kadınının asimile olmuş soğukluğu idi.

"Kürt-kadını-sıcaklığı" en çok kafama takılan noktalardan biri olması, beni bilinçaltımda bir takım zorlamalara sürükliyordu. Bu kadar çok kadının aynı şeyler söyleyip, farklı şeyler hissetmesi mümkün mü idi?. "Ulusal-Birlik, ortak değerlerin birleştirilmesi, hepsi içi boş görünen söylemler gibiydi. Etkisi altında

kaldığımız egemen kültürlerin (Türk, Arap, Fars) hiç ortak paydası yok mu idi acaba?

Çok zorlandım fakat bir "ortak değer" diyebileceğimiz bir "değer" bulamadım. Diğer kafama takılan bir soru; Neden böyle bir "değer" arıyorum? "Neden böyle bir değere gerek duyuluyor?" "Yoksa, henüz ulus devletini kurmamış bir halk olarak buna ihtiyacımız mı var?" Kürt kadınları olarak bir araya gelen bu kadınlar "Kürtlükten" ne barındırıyorlar di? Eğer tüm kültürel zenginliklerimizi ortaya dököp, yöre kültürlerine bölüp, tartmaya kalksaydık her halde ağır basan kültürü çoğunlukta bulamayacaktık. İlginç olan artık Kürt toprakları üzerinde teritoryal egemenlik sağlayan sömürgeci kültürün egemenliğinin önemli derecede kırılmış olması ve bunun yerini Fransız, Alman, İsveç v.s (Avrupa) kültürünün almış olmasıydı. Toplantıda kendini egemen kılan sabırsızlık atmosferi "Kürt kadını" kimliğiyle çakışmıyordu. Belkide bu sabırsızlık intifadanın bir yansıması idi, fakat kendini sürekli çözümsüzlük ve kargaşa ile dayatan sabırsızlığın intifa ile ne kadar alakası olabilir ki?..

Tabii tüm bunları kafamdan geçirirken, ilk sorunun yanıtını da bulmuş oluyorum.

dum. Bizi bir araya getiren ulusal-duyarlılığımız değil; ortak paydalarımızın olması, konuşulan ayrı lehçelere rağmen benzerliğimizin olması ve Kürt diye kendini tanımlayan bu dört parça kadınlarının birbirlerine duyduğu merakı giderebilmek için bir araya gelinmişti. Bu merak; diğer lehçeyi konuşan kişiyle olan ortak paydaya inanmamaktı.

Kafamdaki tablo git gide netleşiyordu, ruhumun Dersim dağlarında dolaşip cevapsız sorulara yanıt aradığı o anda; Yine mi?! "Tercüme bike", bağırtıları beni Bochum'a geri getirdi. İlginç, sorunun cevabını Bochum'da bulamıyıp Dersim'e gitme ihtiyacı duymam; Düşüncelerimin tercümeyle anlaşılmasına inanmadığım ve duygularımın hiç tercüme edilemeyeceği sonucuna vardığım için olsa gerek.

Not: Bu yazı, Avrupa'da Kürt Kadınlar Platformu'nun 3. Karşılaşmalar'ın ardından yazılmıştır.

ŞUŞAN

İki kişiydiler. Samatya'daki bu sokağa belki ilk gelişleriydi. Biri zayıf, uzun boylu, diğeri şişman, kısa boylu. Kilitli olan tahta kapıyı iki üç tekme darbesiyle açmaya çalıştılar. Olmadı. Direndi kapı, hem de nasıl...Belki, geçmiş yıllara belki içinde yaşamış insanların anısına, ama daha çok anılara. Kimler geldi bu eve, kimler geçti bu evden. Ah şu renkten renge girmiş bukalemun duvarların dili olsa da anlatsa...

Çocukluğumda görürdüm Agop Amca'nın elleri kolları dolu geldiğinde, kapının çingırağına dokunmadan, bir ısıklıkla nasıl açtığını kapıyı Takuhi Hanım'a...Bir kitabın sayfası gibi, her günü yeni sevgi sözcükleri içeren anlatımlar gibi...Öyle herkesle görüşmezlerdi mahallede. Ama herkes onları bu kapının eşliğinde görürdü. Kapı açılırken veya kapanırken. İlk bu eşikten adımını attı gelinliğiyle. İlk bebeği Silva'yla geri döndü bu eşikten tekrar. Bu kapı güzel-

TAKUHI HANIM'IN GÜLLERİ

di. Güzel olduğu kadar da asil. İşçilerden kısa boylu ve şişman olanı, bir an koptu yaptığı işten ve arkadaşına dönerek; "Jina min pir nexweş e, ez dix-

**Çocukluğumda görürdüm
Agop Amca'nın elleri
kolları dolu geldiğinde,
kapının çingırağına
dokunmadan, bir ısıklıkla
nasıl açtığını kapıyı
Takuhi Hanım'a...**

wazim here gund. Ew dixwaze here doxtor. Li ser du heb zêrê wê heye, gerek e wan bifiroşim." Karısı çok hastaymış, köye göndermek istiyor fakat karısı, doktora gitmesi gerektiğinin bilincinde. Ama her halükarda karısı Hazal'ın boynundaki altınları satacak. Uzun boylu olanı döndü: "Zarokê te heye?" Kısa boylu olanı cevapladı. "Sê heb zarokên

mın hene, pênc hebji keçik in..." Çocuklarının olup olmadığını soruyor diğeri. Üç oğlunun olduğunu söylüyor evlat olarak. Beş de kızının olduğunu söylüyor, tabii onları evlattan saymıyor!

Birden silkelendi, her zamanki alışkanlığıyla sağ avucuna ağız dolusu tükürdü sonra kavradı kendi boyunca bir kalası, vurdu iki kanatlı tahta kapının orta yerine... Bir hışımla fırlattı kalası geriye, kafasında bir sürü düşünce fakat yüzünde başarmanın mutluluğu, daldı içeriye. Elinde kazması, bir-iki vurarak yokladı tahta basamakları. Acaba bugün biter miydi? Yanına sarkarsa bugünkü yevmiyesiyle yarın alacağı aynı olacak mıydı? Öyleyse bugün bitmeliydi.

Takuhi Hanım bu basamakları önce siler, ardından parlatırdı. Basamaklar bu yüzden her zaman temiz ve parlaktılar. Basamaklarla kıvrılan duvarda, yağlı boya resimler vardı. Üç tanesi kadın resmiydi. Hoş, zarif ve güzel. Belli ki, onlar sevilen ve değer verilen kadınlardı. Takuhi Hanım da saygı duyardı onlara. Agop Bey'in dedesi yaptırmış zamanında. Kimbilir ne anıları vardı bu resimlerle birlikte yaşamına dair...

HAZAL'IN BOYNUNA
ALTIN OLACAK...

Kısa ve şişman olan şöyle bir sürttü spatulayı duvarda. Katmer katmer, renk renk döküldü boyalar. Bir kadın boynu çıktı ortaya. Kuğu gibi boynunda kolyesiyle. Bir an karısı Hazal'ın boynu canlandı gözünün önünde. Acaba satmasamıydı altınları... İlk merdiven bitti. Cumbalı kattaydılar. Ne severlerdi bu cumbada kahve içip sohbet etmeyi. Hele pazar akşamları gün batımına karşı. Çoğu insanda merak konusuydu cumbanın üzerindeki geometrik desenlerin nasıl oluştuğu. Çeşitli boy tuğlalardan örülmüştü. Renkleri ise kahverengiydi. Agop Bey çok severdi bu şekilleri. Üzerinde küçük balkonun demirleri yükseldi. Demirlerin arasından güller ve sarmaşıklar fıskıran o güzelim balkon. Takuhi Hanım ilk bu balkondan asmıştı güzel kızı Silva'nın bez ve zıbırlarını.

Şöyle bir vurdu kazmasının ucuyla beton delindi. "Di binê wê de teneke heye birê min" dedi uzun boylu olanı. Betonun altında teneke var dedi. "Xwedê bide ev hesin me nebetilline" dedi diğeri.

"Allah verede bu teneke bizi çok yormasa" diyalogu geçti aralarında. Ve konuşmasına Türkçe olarak devam etti. "Cumbayı inersek aşağıya, yediye kadar sürmez. Altıda silkeriz üstümüzü." Sonra bir merdiven daha, son merdiven...

**Takuhi Hanım, önce
Silva'yı Fransa'ya gelin
gönderdi. Sonra anılarını
yaşatmaya çalıştı bu
evde, kadınlığının bütün
duyarlılığıyla.**

ven... Terastaydılar.

Rakıların ışıklarıyla, yıldızları yansıttırlardı. İşte böyle bir gecede bu yarışa kalbi dayanamadı Agop Bey'in ve kendisine, her şeye yenildi. Yığıldı kaldı bu sevdiği terasın betonuna. Başu düştü Takuhi Hanım'ın en sevdiği gül saksısı-

nın yanına. İşte ilk çığlıkları bu terastan yayıldı gökyüzüne Takuhi Hanım'ın. Sonra yıldız olup geceleri, tek tek denize düştüler.

"Tamam, işte burası," dedi kısa boylu, şişman olanı. Başladı vurmaya balyozunu Agop Bey'in yıkıldığı yerden. Çok geçmedi, indirdiler terası aşağıya. Artık cumbalı katın tavanı yoktu. Dört duvar bütün çıplaklığıyla ortadaydı. Sadece insanlar mı utanır utanılmaması gereken çıplaklıklarından, evler utanmaz mı acaba? "Eşyaların da bizde hatırı" yok mudur?..

Takuhi Hanım, önce Silva'yı Fransa'ya gelin gönderdi. Sonra anılarını yaşatmaya çalıştı bu evde, kadınlığının bütün duyarlılığıyla. Sonra ilk torununu görmek istedi. Fransa'ya giderken de bu evi sattı ve dönmek üzere gitti.

Artık temeldeydiler. Saat bešti. Bütün günbittimlerinden farksız, herhangi bir akşam üzeri. Silkelediler üstlerini. "Göndermeyeceğim," dedi kısa boylu olanı. Diğeri anlamadı. Tekrarladı: "Hazal'ı memlekete göndermeyeceğim, kolyesini de satmayacağım. Kolyesi Hazal'ın boynuna yakışır..."

HANDE

1978-80 arası merkezi Diyarbakır'da kurulan bir şubesi ve değişik illerde yer alan DDKAD (Devrimci Demokrat Kadınlar Derneği) kadınların o dönem, toplumsal mücadele içerisindeki konumları ve sorunları hakkında objektif bir değerlendirme yapabilmek ve bu derneğin kurucu-yönetici ve üyesi kadınlarla yapılan söyleşilere devam ederek bugün-de, yarıya bu deneyimlerin doğru temellere atılma ve Kürt Kadınların örgütlenmesine demokratik mücadeledeki çalışma tarzlarını aktarmak için söyleşimize devam ediyoruz.

"Gazel Teyze aradan 16-17 yıl geçti. Seninle o yıllara biraz gözlemler. Birlikte o dönemleri anımsayalım. Kadınlar derneği vardı ve sende üyesiydin. Sohbetimiz bu dernek ve kadınlar olsun. Senin DDKAD'ın en yaşlı üyesiydin ve okuma yazmayı dernekte öğreştin."

- Ben Şeyh Said isyanında doğmuşum. Eski tarihe göre 1340 doğmuşum. Bu da 72 yaş eder değil mi?

"Evet, DDKAD'dan nasıl haberin oldu ve üye oldun?"

- O zaman kızlarım, oğullarım DDKAD üydüler. Onların arkadaşlarını da tanıyordum. Bize gidip gelirlerdi. O soralarda derneğin başkanı beni üye yaptı.

1970-80 Arası Kürt Kadın Grupları (DDKAD)3

"Derneklerin sayesinde kadınların gözü açıldı"

ne yapabili-
rlirdi ki.
Ama onlar

"Seni üye yaparken derneği tanıttı mı?"

- Tabii, sadece kadınlara kurdüğünü, çalışmalar yaptıklarını, bu çalışmaların kadınlara yönelik olduğunu, araya gidip gelirse kadınların kendi sorunlarına sahip çıkacaklarını, artık uyumatacağım falan anlattı. Çünkü benim de çok çektiğimi biliyordum.

"Bu çektiğinizin dernekle nasıl bir bağlantısı olacaktır, biraz açar mısın?"

- Benim kocam üstüne kuma getirdi. Eger elimde bir iş olsaydı ve adaletimiz de çok sıkı olmazdıydı çeker miydim? Bizim zamanımızda kadınlar çok çekti. Şimdi bu derneklerin sayesinde kadınların gözü açıldı.

"Peki kuma üzerine gelince ne yaptın...?"

- Ne yapacağım, çektim tabii. Ama kızım, oğlum okuyup ve çalışıp bana yetince evden ayrıldım ama artık yaşlanıyorum.

"Kızın ve oğlunun tavı nasıl oldu sana kuma gelince?"

- Dedim ya ilk zamanlar çocuklar yetiştinçeye kadar kumanın da çocukları büyüdü. Onun da 4 kız ve 3 oğlu oldu. Benim ve onun çocukları sonuçta kardeşiler. Artık o noktada

kuma işine karşı olmalarına rağmen kardeşlik ilişkisine yansımadılar bunu. Şimdi de bu kumalık var, ama cabül kesimde.

"Evet, kumalık sorunu Kürtlerde çok fazla, bu sorun bitmedi, bugün de devam ediyor. Bu konuya başka bir söyleşiyle çok uzun değinmek gerekiyor. Onun için DDKAD'a dönelelim istersen. Dernekte ne yapıyordunuz? Sen hangi çalışmalara katılıyordun?"

- Çok fazla aklımda kalmadı, ama öğretmenimi hatırlıyorum. Adı Süreyya idi bize okuma yazma öğretiyordu.

"Bu okuma-yazma kurslarını biraz açalım."

- Birkaç grup halinde yapıyorduk. Benim katıldığım grupta 10 kişi kadar vardı.

"Peki okuma yazma öğrendin mi?"

- Evet, sağınsular öğrettiler. İyi oldu, faydası oldu, günde 2 saat falan verilyordu.

"Kursun dışında gider miydin derneğe ve başka hatırladığın kurslar var mıydı?"

- Evet ara sıra gider atururdum. Konuşmalar vardı kadınlar çaktı. Şarkılar türküler söylerlerdi. Değişik kurslar da vardı.

"Ne konuşuldu dernekte? Ya şarkılar türküler dedin..."

- Siyaset de konuşuldu, saz ve şarkı türkü kursları da vardı. Bazen geceler yapıldığında orda da söylerlerdi.

"Peki, sence derneğin faaliyetleri iyi miydi?"

- Çok iyi şeyler yaptılar, kursların çok faydası oldu. Mesela, ben okumayı ve yazmayı öğrendim. Daha çok okumayı falan yazmayı az öğrendim. Tabii yaşımın da etkisi vardı. Çünkü çok geç öğreniyordum.

"Başka ne yaran oldu kadınlar için?"

- Dedüğün gibi iyi şeyler vardı. Kadınların gözü açıldı biraz, gözleri açıldı ama çok da çektiler.

"Nasıl çektiler?"

- 12 Eylül'den önce sıkıyönetim gelince devlet dernekleri kapatıldı.

"Neden kapatıldı?"

- Siyaset yapıyorsunuz diye. Ah bu siyasetten bize çok çektiler. Çocuklarımız işsiz kaldı, işkence gördüler, memleketlerini bıraktılar, herşeyi gördüm. Kızımı sürgün ettiler.

"Peki devletin dediği gibi siyaset yapıyor muydunuz?"

- Şimdi okuma yazma, biçki dikisi, resim kursları niye siyaset olsun? O yaşta insanlar bana okuma yazma öğretti. Yazalım

Kürtçe şarkılar söyleniyordu. Çoğumuz burda Türkçe'yi iyi konuşamıyoruz, Kürtçe'yi daha iyi biliyoruz. Gençler de Kürtçe serbest olsun, okuyalım, yazalım diyorlardı. Bence haklıydılar. Çünkü, ben Kürtçe konuştuğum zaman daha rahattım ve dardımı iyi anlatıyordum. Yıllarca hep Kürtçe konuştuk, ancak kendi aramızda tabii.

"Sence niye kadın derneği açıldı?"

- Biliyorsun Kürtlerde adetler çok sıkı. Bu kapalı adetlerin çoğu kadınlar içindir. Kadınlar çok rahat her yere girip çıkamazlar. Kadın derneği olunca her kadın gelebilirdi. Okumuşu, okunmuşu. Karşık olsaydı rahat gelemezlerdi belki. Yani daha çok aileler göndermezdi.

"Savara kapandı dediniz."

- Evet ben görmedim ama polisler beni de sarmışlar.

"Sani niye sarmışlar?"

- Bilmiyorum, belki okuma yazma kursuna katıldım diye. Zaten suçlu olsun olmasın herkesi sarmışlardı.

"Yukarıda sürgünden bahsettin anlatır mısın?"

- Benim kızımı gözaltına aldılar, orda bir süre kaldı, günlerce sonra Diyarbakır dışında kızımın evi aradı. Polislerin onları Maden'e götürüp bıraktıklarını 'polisler biz birkaç kadın arkadaşla Diyarbakır dışında Maden'de uca bir yerde bıraktılar. Şimdi buradayız. Diyarbakır'a girmeyereksiniz, artık arası size yasak ve her akşam imza vermek zorundasınız dediler. Şimdi buradayız üstümüz başımız perişan para yok burada kimseyi tanımıyoruz, hemen biriniz gelin" bunları öğrendikten sonra ne yapacağımızı şaşırık. Önce ben ve abisi yola çıkmak için para tedarik olmaya çalıştık. Biraz giysi ve eşyayla gittik. Orda kalacak yer aradık. Sonra uzuz bir yer bulduk velhasıl çok çekti. Hatırlamıyorum 5-6 ay kadardı. Ben kaldım yanlarında, öyle ya kimseyi tanımıyoruz. Hepsi genç kadın. İşte böyle kızım hayatımız bir hikaye oldu. Şimdi de aynı, değişen sadece duyuluyor olması, eskiden fazla duyulmazdı yaptıkları.

DİCLE Toksöz

Öncelikle "İslamcı kadın" kavramı konusunda birkaç aydınlatıcı bilgi vermekte yarar var sanıyorum. Bu yazıda "İslamcı kadın" kavramı, "gelenekçi İslami yaşam biçimini sürdüren Müslüman kadınlar" ile annelelerini, ninelerini aşarak İslam'ın farklı, derinlikli boyutlarıyla ilgilenen, politik ve düşünsel anlamda kendilerine İslami bir yaşam biçimini seçmiş kadınları ayırmak için kullanmak gerektiğini düşünüyorum. Aynı bir tartışma konusu olsa da "İslami" olduğu varsayılan Refah Partisi'ni bir Türkiye'de yaşamaya başladığımız şu süreçte, Kürt kadınları ile İslamcı kadınlar arasında belki de bir pencere açabileceği ümidiyle bu konuyu sayfalarımızda işlemeye karar verdik. Ayrıca, sözkonusu İslamcı kadınların arasında küçümsenemeyecek sayıda Kürt kadınlarının da olduğunu dikkate almak gerekiyor. Türkiye'li İslamcı kadının geçmişinde

"Türk-İslam sentezi" var. 1970'li yılların bu bağlamdaki en önemli temsilcisi Şule Yüksel Şenler'dir. "Milliyetçi/muhafazakar" kadın kimliği ile başlı başına "Müslüman kadın" kimliğinin ayrışıp kendi uçlarını oluşturması 1980'li yıllara rastlar. Turgut Özal liderliğindeki ANAP'lı Türkiye'nin ilk İslamcı kadın dergisi Mektup, Emine Şenlikoğlu'nun yayın yönetmenliğinde, "Kadınların kaleminden kadın/erkek herkes için" sloganıyla çıktığında

nemlerde Refah Partisi'ni destekliyorlar. Bir zamanlar, bu kesimde "İslam'da parti olmaz" düşüncesini hararetle savunan geniş bir topluluğun çizgisindeyken sonra ansızın fikir değiştirip birçoğlarıyla birlikte onlar da RP'ye destek vermeye başladılar. İslami kesim de hemen tüm kesimler gibi kendi içinde homojen bir yapıya sahip değil; parçalanmaların, farklı uçların, bölünmelerin haddi hesabı yok. Bu nedenle genel geçer bir "İslamcı kadın" profili çizmek son derece güç. Örneğin Nurcu kesimin kadınlarınca çıkarılan "Kadın ve Aile" Dergisi, Mektup Dergisi'nin radikal

denebilecek çizgisinden bir hayli uzak.

Asıl dikkatimizi çeken İslamcı kadınların başını Cihan Aktaş, Halime Toros, Asiye Dili-pak, Ayşe Şasa gibi entelektüel isimler çekiyor. "Üç İhtilal Çocuğu" isimli öykü kitabının da yazarı olan Cihan Aktaş ile öykücü ve gazeteci Halime Toros, Türkiye'li İslamcı kadının gündemine Virginia Woolf'u getiren isimler örneğin. Zaman zaman söylemlerinde "feminist" bir eğilim gözlemlenen "birey" olmuş bu aydın İslamcı kadınlar, kendileriyle yapılan kimi röportajlarda bu hatırlatıldığında ince bir biçimde

"İslam haricindeki başka bir yaşam biçimini" kesinlikle reddetdiklerini vurguluyorlar.

Onlara göre "Feminizm, bir beşeri ideoloji ve İslam'da zaten kadına gereken önem verilmektir." Oysa bu da ayrı bir tartışma ve inceleme konusudur. Kur'an'a ve İslam'a bakıldığında kadınlarla erkeklerin hiç de eşit varlıklar olmadıkları görülebilir. Aktaş, Toros, Dillipak gibi entelektüel kaygılar duyan isimlerin en büyük açmazı da belki de bu işte: Ne kadar "aydın" olsalar da "Müslüman olmaları". Yani İslam'ı tercih ettiklerinden, Virginia Woolf'la kafa yorsalar da Emine Şenlikoğlu'nun söylemine benzer bir söylem kullanmak zorunda kalabiliyorlar.

Bir de Refah Partisi'li kadınlar var. Bu partinin kadın tabanına bakıldığında, hepsinin RP ekseninde de olsa "politize" olduklarını görüyoruz. RP'li kadınların, partilerinin bugünkü konumuna gelmesinde yadsınamayacak önemde büyük payları var. Özellikle seçim dönemlerinde RP'li kadınlar, gecelerini güdüzlerine katarak, ev ev, sokak sokak, bölge bölge dolaşarak "adam adama markaj" yöntemiyle propaganda çalışmalarını yürüttüler. Gel-

gelelim "erkek" partileri, son seçimlerde kendi kadınlarına kocaman bir "kazık attı"! Çünkü parti içi muhalefeti temsil eden kimi RP'lilerin de dayatmasıyla kadınların Meclis'e girmeleri "kerhen" de olsa engellendi, sabote edildi. Sanırım bu son olay da İslami kesimdeki kadınların "hangi konumda olurlarsa olsunlar", erkeklerinin onlara karşı geliştirmiş oldukları "bakış açısı"nı göstermesi açısından son derece anlamlı ve çarpıcı.

Bu kadınların çoğu çağdaş yaşıyor. Kentliler. Modern yaşamın tüm olanaklarını değerlendiriyorlar. Görüntüleri de değişiyor savundukları dünya görüşünün paralelinde. Kimi son derece radikal. Şeriat savunuyor ve tepeden tırnağa siyah çarşafı örtüyor. Kimi günümüzün özgün koşulları içinde Müslüman olunabileceğini söylüyor ve çarşafı değil türbanla örtüyor. Hepsinin de varmak istedikleri hedef aynı, bu hedefe ulaşmak için seçtikleri, yürüdükleri yol ise farklı.

Aralarında Kürt kadınlar da var. Kürt coğrafyasındaki İslamcı kesim içinde özellikle. Kimi Nurcu, kimi Refah'çı, kimi militan! Ama hepsinin de politik literatürdeki tanımlamaları aynı: "İslamcı kadın". Son dönemlerde ise anarşist İslamcı kadın tiplerine rastlanıyor artık. Sevimli bir

gelişme doğrusu: 1990'lı yıllardaki Türkiye'li İslamcı kadının geldiği noktayı göstermesi açısından da enteresan. İşte bir örnek: Ayşe Çavdar. Anarşizm ile İslam'ı kendine özgü bir biçimde teorize edip sentezleyerek birbirinden kesinlikle farklı olan bu iki kavram arasındaki zıtlığı çözümlenmiş. Neden İslamcı olduğu sorulduğunda verdiği yanıt aslında ilginç: "Kendimle barışık olmamı sağladığı için!" Zaten anarşist olmasını da İslam'a borçlu olduğunu söylüyor: "Allah'tan başka kimsenin emirlerini dinlemek zorunda değilim!" Çavdar'ın son okuduğu kitap, Marksist ve Leninist yazar Ursula K. Le Guin'in "Mülksüzler". Sürekli okuyor, tartışıyor, düşünüyor. Her kesimden arkadaşına sahip. Rock ve klasik Türk Sanat Müziği dinliyor. Erbakan'a muhalif. Bu hoşuna da gidiyor. Şu anda İslami kesimin en "ağır" yayın ürünlerinden biri olan Ülkü Dergisi'ne de yazı yazıyor. Türkiye'li İslamcı kadın, şimdi her şeyi sorguluyor. "Erkeği"ni bile!...

CANAN

"Ma çima jin diçin kar, qey qir ketiye nav mêran?!"

Makaleya min a din ku min bi tirkî nivîsand, min tê de ji jinên malê behs kir. Vê gavê ez li ser karkeriya jinan a pêşin ku li bajarokê me hatiye kirin, bisekinim.

Bajarokê me biçûk û nifûsa wî hindik bû. Jinên ku bi pere, anga bi mehane (meaş) dixebitîn qet tunebûn. Jinan li derve xebat an jî kar nedikir. Tenê di zeviyana de dixebitîn û karê malê dikirin. Jixwe li derve karê dewletê û kargeh qet tunebûn.

Sala wê tam nayê bîra min, serokê belediyê di bajarokê me de "kargeha titûnê" vekiribû û ji bo wê karker standin. Nêzikî sed karkerên mêr û bist karkerên jin girtin. Heya wê demê kesî jin an jî keçên xwe nedîşand karê derve. Ew jinên ku çûbûn karê derve pîraniya wan pîr bûn, tenê du sê kes jî wan ciwan bûn, lê ew jî xwendevan bûn.

Ev yek qet ne bi kêfa xelkê me bû. "Ma çima jin diçin kar, qey qir ketiye nav mêran?!" digotin. An jî bi çavêkî nebaş li jinên karker dinêrin. Xelkê digot ew jinên ku diçin karkeriyê an jî bêkesî û feqîrî, an jî ji bo ku ji xwe re mêran bibinin diçin. Lê, ew kesên ku diçûn kargehê ji wan du sê kes bêmêr bûn. Ez wê demê zarok bûm, lê

tê bîra min ew jin waxta diçûn kar, kincên delal li xwe dikirin û bi peyati diçûn kar. Bi texmîna min du sê kilometre bi peyati diçûn. Dema ew jin ji lîş derdiketin, em zarok-derdiketin ber derî û me li wan temaşê dikir. Wê demê temaşekirina wan pîr xweşa me diçû.

Piştî salekê, ev jinên ku xebitîn,

dewlemend bûn, qedr û qîmetê wan jî bi wî awayî pîr bû. Bûn xwedî pere û bîndestê kesî nîn bûn, êdî li xwe û zarokên xwe baş dinêrin, jinên azîb jî xwe re zêr çêdikirin, dest û singên wan tijî zêr bûn. Xwestiyên wan jî li gorî wê roj bi roj zêde dibûn.

Di wê navê de min li Stenbolê lîse xelas kir, ez ketim îmtîhana universîteyê û min dibistana mamostetiyê qezenc kir. Beriya ku ez herim cihekî, ez pêşî çûm ziyareta

malbata xwe.

Piştî demeke dirêj di wê kargeha titûnê de sê xaltiyên min, diya min, jinapa min û gelek xîzmên min ên jin jî dest bi kar kiribûn. Rojêkê ez jî bi wan re çûm kargeha wan. Cihê wan pîr bi min xweş hatibû, min çend saet li cem wan derbas kir û min pîr bala xwe dida wan. Bi hev re kar dikirin, yanî dikirin û cannan jî çirokên dilnî û evinî yên xwe jî hev re digotin. Cara yekemîn jî bajarokê me weklî jin min zanîngeh (unîversîte) kar kiribû, jî bo wê jî xaltiya min ava mewan (fêkiyan) jî hemû karkeran re îkram kir.

Piştî çend salan ew bist jin bûbûn nêzikî du sed sê sed kesî û jî bo girtina karkerên nû îmtîhan dihat vekirin. Ji ber ku jinên xwende li bajarokê me kêm bûn, jî bo ku bikevin kar, çûn kûrsên xwendin û nivîsandinê. Disa jî bo ku bikevin kar, kesên bi îtibar xistin navberê, gelek pere û hin tiştên din dan.

Heta ez gihîştim vî emrê xwe min ew jin jî bir nekirin. Ji ber ku wan jinan li bajarokê me serdemeke nû vekiribû û digotin: "Me her gav kar dikir, lê îro em heqê ked û taba xwe distînin. Êdî perên me hene û hêza me jî heye. Em dikarin îro li xwe xwedî derkevin û em ne bîndestê mêr, bîra û bavên xwe ne."

Mesaja ku dabûn jin û mêrên bajarokê me ev bû.

Ew jin kedkarên mal û karê xwe bûn.

FATÊ

Helimê û Gulazer, du jinên delal bûn. Herdu jî civan bûn. Ji dûr ve merivên hev bûn. Malbata Helimê jî zû ve hatibû Stenbûl. Gulazer li Mêrdin bû. Birayê wê Ahmed li Enqerê xwendibû. Waxta ku dicû unîversîtê dilê wî ketibû çîzekê. Gelek salan bi hevdu re hevaltî kiribûn. Dixwestin ku bizewicin. Lê malbata wî nedixwest. Ahmed, lawê malê yê mezin bû û malbatê dixwest ku ew bi çîzeke jî malbatê re bizewice.

Malbata Ahmed jî zû ve biryara xwe dabûn ku çîza merivê wan ya li Stanbûl dimîne bixwazin. Bavê Ahmed dixwest ku Helime bibe bûka wan. Ahmed, di destpêkê de berxweda. Got, "Ez naxwazim". Kesî li wî guhdarî nekir. Ahmed jî nedixwest malbata xwe bişkine. Got, "erê". Herdu malbatan dixwestin ku Helime û Gulazer bikin berdêliyên hev. Ahmed, du sê caran çûbû Stenbûl û Helime diti bû. Lê Gulazer, birayê Helimê Cengiz qet neditibû. Gava ku di nav malê de bû qala zewa-

cê, Gulazer şerpeze û aciz bû. Nîza-nîbû ewê çibike. Jiyan jê re nexweş bû. Lê bê çare bû. Waxta dilanê hat û herdu qîzan cih guherîn. Gulazer çû Stenbûlê û Helime jî hat Mêrdinê. Ahmed û Helime jî hev hez dikirin. Gulazer jî Cengîz hez nedikir. Navbera wan ne xweş bû. Gulazer di nav malê de bû, xwesa wê jî ne jineke rind bû.

Herdem li ser wê dipeyivî. Dî nav malê de tu rehetiya Gulazer tune bû. Nikaribû jî mêrê xwe biqetiya jî. Dema ku ew biqetiya divê Helimê jî ji mêrê xwe biqetiya û biçûya mala bavê xwe.

Gulazer... Xwe jî diya xwe re digot, lê çare tune bû. Birayê wê Ahmed jî jina xwe hez dikir û nedixwest jina xwe berde.

Mêrê Gulazer Cengîz ji bo kêfa xwe diçû gerê û bi jinên din re digeriya. A ku dişewitî Gulazer bû. Ne kesî li wê guhdarî dikir û ne jî kanibû

biçûya mala bavê xwe. Hew tenê kanibû li mala xwe bigirî û bi serê xwe jiyana xwe dem biki.

Bi wê rewşê deh salên wê di nav malê derbas bû. Xwesa wê çî got wê jî kir. Di wê demê de du zarokên wê çêbûn. Herdu keçên wê jê re bûn heval. Piştî deh salan jî malê cihê bûn. Gava ku cihe bû hinekî rehetî dit û jî qedera xwe razî bû. Zanibû berdelî barekê gelekê giran e.

Haber yorum gazetesi

**OKU OKUT
ABONE OL
ABONE BUL**

Adres: Çakırağa Mah. Çakırağa Camii Sok. Utku Ap. No : 18/7
Aksaray / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 530 65 24 - 530 65 58 Fax: 530 64 73

SEMA

Erkeklerin süreklilik arzeden şiddet uygulamaları her seferinde toplumsal değerler, töreler, yasalar tarafından teşvik edilip meşrulaştırılmaktadır. Erkek cinsi kendisini çirkinleştiren, kötülüğün sembolü haline getiren, bu töreleri sorgulayıp, yargılamak yerine bunu bir avantaj olarak görüp, bu avantajın devamını sağlamak için farklı gerekçelerle, fakat aynı mantikle hemen hemen her gün bir kadını katletmekte. Tek değişiklik, mekân ve isimlerde oluyor. Erkek egemen "namus" kavramı o kadar geniş ki, kadınları öldürmek için var olan tüm gerekçeleri içine alabilecek yasalarla dolu. Bu bozen eüden kaçmak, bazen evlilik dışı ilişkiye girmek, boşanmak, kocasını öldürmek v.b.. gerekçelerdir. Urfa ve Gaziantep'ten sonra bu kez de Almanya'nın Hamburg şehrinde bir kadın sadece boşanmak istediği için öldürüldü.

Saniye, onbir yıl önce teyzesinin oğlu ile evlenerek Hamburg'a geliyor. Uzun bir süre yabancı bir ülkede, hukuksal olarak kocaya bağımlılığın, göçmen, Kürt ve kadın olmanın bilinmez sıkıntı ve acılarını yaşı-

BİR İNFAZ DAHA

yor. Yalnızlığını ve sıkıntılarını sadece bir kadın arkadaşıyla paylaşabiliyordu. Fakat bu kadın, aile fertleri ve kocasına göre, kocasından boşanmış, başka erkeklerle gezen "kötü" bir kadındı. Kocasını, kaynanasını, kızlarını Saniye'nin de "kötü bir kadın" olmasını engellemek için ellerinden geleni yapıyorlar. Böylece Saniye'nin arkadaşlarıyla ilişkisi kestiriliyor ve Saniye arkadaşlarını seçme özgürlüğünden yoksun kalıyor. Onun adına başkaları neyin iyi, neyin kötü olduğuna karar veriyor. Eüde sürekli huzursuzluk, geçimsizlik yaşıyor. Saniye, başından beri yürümeyen bu ilişkide daha fazla mutsuz olmak istemediği için boşanmayı gündeme getiriyor. İşte o zaman kıyamet kopuyor. Kocasından sık sık "Benden boşanırsan seni öldürürüm" tehditleri almaya başlıyor. Tüm yasaklara ve korkulara rağmen Saniye boşanma isteğinde diretiyor. Böylece Saniye için ölüm fermanı çıkmış oluyor. Kocasını uzun süredir planladığı cinayeti 19 Ağustos 1996'da gerçekleştiriyor. Saniye uykuda boğularak öldürülüyor. Cinayetten sonra polise teslim olan koca, psikolojik olarak rahatsız olduğuna dair rapor almaya çalışıyor.

Ülkemizde toplu "namus temizleme" görevi yaşı küçük, ceza almayacak kardeşe, amca

oğluna verilir. Avrupa'da bu görevi tip ve hukuk üzerine alıyor. Bir insanın psikolojik hasta olup olmamasından öteye, kendisine bir biçimde tanınan iktidar yetkisini kullanıp, en doğal hakkıymış gibi rahatlıkla kendisi ile yaşamak istemeyen birisini öldürebilmesi. Bu olayı okuyan erkekler "ne kadar korkunç bir olay" demeyin. Eğer kendi kendinize karşı samimi olabilirsiniz bu duruma hiç de uzak olmadığınızı, tersine çok yakın olduğunuzu göreceksiniz. Sizler tavır almayarak, sorgulamayarak bu cinayetlerin ortakları durumunda değil misiniz? Cinayet tablosunun ikinci yüzü ise Saniye'nin çocukları... Anneleri, babası tarafından öldürülen çocuklar...

Bugün, yalnızca boyları küçük kendileri büyük olan bu çocuklar, mevcut durumla ilişki kurup onunla yaşamak zorundalar. Bundan daha büyük bir yük olabilir mi? Böylece geleceğin "sıhhatli bireyleri" için gerekli koşullar yaratılmış oldu...

Evet, bir kadın daha kendi koymadığı, oluşturmadığı değerler ve gelenekler adına "cezalandırıldı". De zamanın adı yine ÖLÜM... Dünya iki tip ulus ve ırktan oluşuyor. Erkek ulus ve ırk, Kadın ulus ve ırk... Demek yanlış olmaz diye düşünüyorum...

Kürt Kadın Potreleri III

DİLŞAH

Leyla Bedirhan, Avrupa ve Asya kıtasına sanatıyla adını duyurmuş bir Kürt kadınıdır. Bilinen ilk Kürt balerinidir ve Ortadoğu'da ünlenen bir başka Leyla'dır. Leyla, 1908'de İstanbul'da doğmuştur. Üe Kürt tarihinde önemli kişiler yetiştirmiş bir ailenin yani "Bedirhan"ların kızıdır. Babası Abdurrezzaq Bedirhan altı dil konuşan ve önemli bir siyasi kişiliği olan bir Kürttür.

M u s u l ' d a
Türkler tarafından idam edilmiştir.

Tipik bir kürt güzeli olan Leyla, bir dönem Almanya'da kalmış ve burada bale okuluna devam etmiştir. 1925 yılında ilk

Leyla Bedirhan. Fotoğraf: Diz Yayınları Arşivinden Alınmıştır

arasında sanatının doruk noktasındadır ve

LEYLA BU KEZ BALERİN

unu Avrupa'nın her yerinde duyulmuştur. Daha çok kendi halkının kültürü ve ona yakın Ortadoğu ve Hint yapıtlarında rol almıştır. Pek çok Arap ülkesinde ve Türkiye'de de bilinen bir sanatçıdır Leyla. Örneğin İstanbul'da yayımlanan "Son Saat" adlı gazete 16 Mayıs 1953 tarihli sayısında şöyle der Leyla için: "Kürt balerini Leyla Paris'i üst etti". Rol aldığı oyunlardan bazıları; Kürt Gecesi, Halay, Dilan ve Vifan Dansıdır.

1925 yılında

Almanya'da ilk sahneye çıkışından sonra Leyla Fransa, Belçika, İspanya, İsviçre, Amerika ve yine bazı Arap

ülkelerinde sahneye çıkar. Kendisini izlemeye pek çok Avrupalı krallık mensupları ve soylular da gelirler. "Saba Kraliçesi Belkis"ta ise kendisini Fas Melikisi de izlemeye gelmiştir. Saba Kraliçesi Belkis ilk kez 1935 yılında Paris'te "Scala de Milano"da sahnelenir ve Leyla Belkis'i oynamaktadır. Yine aynı yıl (1935) te "Bala Zeyn"de rol alır ve burada "Qeraçi" rolündedir.

Leyla'nın yer aldığı önemli oyunlardan bazıları ise şunlardır: 24 Haziran 1955'te "Gala De Danse D'Orient" de "Grande Salle De Romeau", Radha Kendisini Süslüyor, Dilan-Kürt Halayı, Hint Halayı, Dürzi Dansı, Vifan dansı, Saba Kraliçesi Belkis, Beledi gibi.

Leyla, sanatı için o dönemde oldukça iyi eleştiriler almıştır. En çok yumuşak, kurumlu dansları, Ortadoğu ve Hint kültürünü sanatında iyi yorumlaması, mimik ve hareketlerinin olağanüstü olduğu konusunda övgüler almıştır. Vifan Dansındaki yılları andıran hareketleri nefes kesmiştir.

Leyla, 1960 yılına kadar dansetmeye devam etmiştir. 1968'de Paris'te yaşamına veda etmiştir. Şu anda Paris'te gazetecilik yapan Nevin adlı bir kız bulunmaktadır.

DİLSAH

NEDEN AYRI ÖRGÜTLENME-2

Kadınların kendi örgütlenmelerine karşı o-
kanların görevlemleri veya görmek iste-
medikleri; kadınların savaşmak zorunda kaldıkları soruların, ya-
ni bir cins olarak köleliği, ezilmişiği ve bunlara mücadelesinin
farklılığıdır. Bir sınıf savaşımında kadınlar erkeklerle aynı sa-
vaya mücadele ederken, kadınların örgütlenişine mücadelesinde bu
dayanışma mümkün olmuyor, çünkü sınıf savaşımındaki "yal-
deşer" artık yarılarada değil karşı salfardadır. Bunların büyük
bir kısmı kendisini bu erkek egemen anlayıştan kurtarmıyor ve
ya bunu istemiyorlar, çıkarları açısından... Bu durumda bu "yal-
deşer" diğer dışmanlarıyla bile çok sıkı bir iş birliğine girebil-
yorlar (1) ve bu süreçlerinden dolayı bu cinsin kendisinin denetim
altına sokulmuş veya sokulmuyuşuna da alabilir. derhal cezalan-
dırma işlevine başvururlar. Bu Manly French'in deyimiyle dünya-
nın her tarafında kadınlara karşı yürütülen bir savaştır. Öyle ki,
bu savaş aralıksız olarak dünyanın her yerinde kadına karşı sür-
dürülmektedir. Bu süresi bakımından en uzun savaş, en körlük,
anması ve hem en açık bir şekilde yürütülen, aynı zamanda
da en çok göz yutulandır. Tıstam olarak da kadınlara karşı
en korkunç ve insanlık dışı yöntemler kullanılmaktadır. Yani bi-
yolojiyi bir fark esas alınarak hiyerarşik bir ilski yaratılmış ve bir
cinsin diğerine mutlak köleliği sağlanmış ve bunun sonucunda ka-
dın devrimine çalışılmaktadır. Toplumların tüm kurum ve kuru-
dular devrimine çalışılmaktadır. Toplumların tüm kurum ve kuru-
dular devrimine çalışılmaktadır. Toplumların tüm kurum ve kuru-

sında ve farkında bile bu hiyerarşi ve savaş sürdürülmektedir. Bu
savaş ve hiyerarşi kapitalizmle var olmuyor. Bebel'in de işaret
ettiği gibi bu kapitalizmden önce ortaya çıkmıştır. Kapitalizm de
içine geldiği şekilde onu güçlendirmekte, ondan alabileceği en iyi
şekilde yararlanmaya çalışmaktadır. Kadınların bile bile bu ezil-
mişiği kabullenmeleri çok derinlere uzuyor. Ve bu durumda kendi-
ni alışkanlıkla devrimden ayır edilemeyecek bir biçimde iş işe ge-
riği alanlarda gösterdiği çok iyi bilinmektedir. Bu nedenledir ki,
Sovyetler Birliği ve Çin örneklerinde olduğu gibi üretimin araçları
el değiştirdiği halle ve yine kadınlara yasalarda çok ileri haklar
tanınmalarına rağmen sonuçta değişen bir şey olmamıştır. Çin'de
hala kız çocukları istenmemekte, bir erkek çocuk sahibi olmak
için kız çocukları doğur doğmaz çeşitli yöntemlerle öldürülmekte-
dir. Bunun en yaygın ve vahşi olanı ise bu bebekle-
rin bağazına sayılmaması piriş tenesi atılarak onların öksüre öksü-
re ölmelelerini sağlanmasındır. Yine Güney Kore'de ultrasonla
sarıyın cinsiyeti tesbit edilir edilmez kürtaj alınmakta ve bir er-
kek çocuk sahibi olmak için tekrar hamile kalmaktadır kadınlar.
Bunun hem kadınlar hem de kız çocukları için ne deruna tehlikeli
olduğu artık avatıyaya gerek kalmıyacak bir algıdır. Üstelik
bu ülkede, bu olay toplumdaki kadın erkek nüfusu arasındaki
değeryi tehlikeli boyutta bazması durumundadır. Bu nedenle bu du-
rumun sosyal bir takım ciddi problemlere neden olacağına bilen
yöntemler hem kürtajı gerçekleştirme doktor hem de yarıyan ka-
dınlara (iyine kadınlar) çok ağır cezalar üngürülmüş, ama bu da

işe yararamıştır. Görüldüğü
gibi kadına karşı olan dışmanlığın kapitalizmle bile çalınan yan-
ları vardır. Bu sorunu insanların en küçük hücrelerine bile sızarak
kadın insan bedenini, ruhunu ele geçirmiştir. Ve sadece üretimin
araçlarının el değiştirilmesiyle çözülecek bir sorun asla değildir.
İşte bütün bunlar toplumdaki kadın cinsinin köleliği üzerine temelle-
nip, serpişip yayılan atomik birer sonuçtur. "Atırkölelik" ya-
nızca erkek akrobasiğini ve babanın gücüne dayalı bir aile biçimini
anlatmaz. Sız kavusu terim aynı zamanda kaynağın babanın iktidarından
alan her türlü toplumsal yapıyı anlatmak için de kullanılır.
Böyle bir örgütlenmede site prensibinin ya da kölele şefinin iktidarı, aile
üyeleri üzerinde babanın sahip olduğu iktidarı aşmaz. İkisi ara-
sındaki benzerlik a kadar fazladır ki, yöneticiler kendilerinden rahat-
lıkla "halkın babası" olarak söz ederler (6). Bu nedenle kadın soru-
nun ve mücadelesinin tam olarak kaynağı kapitalizmle örtüşmez. Bunun
en yakın örnek ise jayon kadınları gösterilebilir. En gelişmiş yarı kapı-
talist ülkeden olan Japonya'da gelenekler, özellikle bariz bir şekilde ka-
dınları erkeklerle tabii kulan gelenek ve gelenekler asla değiştirilmemiştir.
Çünkü işin bu yanından kapitalist sistem oldukça yararlanmaktadır.
Bu yönlemler kapitalizm işçisini ve askeri kadınlara sirtından beşerle ge-
tirmekle yetiştirmekte ve üretimini en iyi şekilde yapmak için işçisinin bü-
tün rahatlığını, ise en iyi şekilde katılması için evdeki beslenme, barınma,
dileme ve temizliği kadınlara bedava olarak yerine getirilmektedir. Ay-
rıca kadınlar erkek işçilerin yaptıkları işleri en ucuz şekilde yapabilecek en
ucuz işçisine sahip olarak da kullanılmaktadır. Zira evde beşerle yaptığı iş-
leri burada da az olsa bir miktar paraya yapmaktadır. Bu ciddi bir şekilde

erkek işçisini de ucuzlatmaktadır. Aynı
sabrısı ve sari çalışmalarıyla kadınlar er-
keklerle nazaran daha iyi ücretin yaptıkları
işin de tarah edilmektedir. Türkiye'de tekstil
işçilerinin ezici bir çoğunluğu kadındır.

Bu nedenle kapitalizm için kadın her aydan yararlanılabilecek,
gerektiğinde beşerleşen veya çok daha az bir ücretle çalıştırıla-
bilen birer işçiyi kaynağı da olmaktadır. Ayrıca kadınların
çalışması hep bir yan katkı olarak değerlendirilene kamazlığı sa-
vesinde de bilinçli olarak kadınlara aynı işi yapan erkek işçilere
oranla çok daha az ücret ödenmektedir.

Yukarıda anlatılanlara uygun olarak cinsiyete dayalı iş bölümü
yani toplumdaki mevcut işlerin cinslere göre dağılımı kadınların to-
tamamen ikinci sınıf ve ucuz iş gücü haline getirmiştir. Fabrikadaki
bir proletarye evde bir potasyo haline dönüşen bir düzenlemeyle,
erkek işçileri bu düzenlemenin kralıdan çok kralı hale getiren bir
tür rüşvet görevini görmektedir. Bu Marksist literatürde de En-
gels tarafından "evde erkek burjuva, kadını ise proletarye" olarak
tanımlanmış ama bu sadece burada bırakılmış ve bunun üzerinde
çok detaylı bir çalışmaya girişilmemiştir. Cinsiyete dayalı iş
bölümünde yine kadına en pü, uzmanlık ve eğitim gerektirme-
yen, az ücretli veya hiç, bir ücret ödenmeksizin, karar mekaniz-
malarından uzak işler düşmektedir. En çok eğitim gerektiren iş-
ler de yine geleneksel olarak kadınların yaptığı işlere yakınlığı
olan işler verilmektedir. Üretimin çocuk bakımına yakın öğretilik,
evdeki yapı ve hastalara hizmetle benzerlik taşıyan

hemsirelik bu meslekler içerisinde en çok göze çarpar. Yine
kadına beşerleştirilen bazı işleri erkekler topluluğunda parayla
yapılmaktadır. Üretimin aşlık, fırıncılık, terziçilik vs. Oysa
bu işler hemen her kadın tarafından her gün yapılmaktadır.
Bunlar ücretsizdir. Ve bu nedenle çoğu zaman bunlar işten bile
sayılmazlar. Oysa bunları erkekler yaptıklarında durum tam tersi-
ne dönmektedir. Olaya bir de bu yandan yaklaşılmazsa kaç sosyali-
st göze alır? Kaç sosyalist erkek evde kadının proletaryeliğini pay-
laşmakta veya onun ürettiği bu değerlere hakkını vermekte ve
ya en azından takdir etmektedir? Bu aynı zamanda ulusal kurtu-
lus mücadelesini verenler de ayırdır. (Çezayir örneğinde olduğu gibi)
Hatta daha sonra hatırlan-
mak üzere erelenir. Bunlar hep aldattırmazdır.
Kadın mücadelesinin belli bir zaman ve sonu
yaktır. Bu bir sabır taşı gibi her gün her saat
ve her yerde özellikle bireyin kendi beyininde ver-
diği bir savaştır. Kadının bağışmaz örgütlenme ihtiyacı da bu savaşta kadınlara bir birleriyle dayanışmaların, sorun-
ları ilk kez hep beraber tartışıp ele alınmaları, kendi kaderleri
hakkında ilk kez kendileri tarafından ve kendi bakış açılarıyla
ele alınmalarıdır. Yani karar mekanizmalarında bu bir hak talebi-
dir aynı zamanda. Yine kadın örgütlenmesinin yanlış anlaşılabilir
veya kasıtlı olarak çarpıtılan bir diğer yanı da bu mücadelenin
erkeklerle karşı yürütülmesi olarak gösterilmeye çalışılmasıdır.
Bizim tek tek erkeklerle bir savaşımız, yani sadece erkek ol-
duğu için bir savaşımız yok. Biz erkek-egemen anlayış ve bu tür
yapılanmaya karşı savaşıyoruz. Bu alanda da bu anlayışa sa-

hip kadın ve erkekler, kadına karşı yapılanca dinsel, gelenek-
sel, türesel, hukuksal, eğitimsel okla gelebilecek her türlü yapı-
lanma, düşünce, anlayış ve davranışlar bizim mücadele alanı-
mıza girerler. Feminizmi erkek dışmanlığı olarak algılayan ve olma-
za. Biz kadının insan onuruna yarayan bir şekilde yaşayabileceği
ve bu dünyanın bütün nimetlerinden eşit olarak pay alabileceği
bir ufkunu hedefliyoruz ama aynı zamanda bunu sadece kendimiz
için değil her türlü ezilmiş sınıfa karşı savaşıyoruz ve bu
alandaki dayanışmayı da hedefliyoruz. Bizler diğerleri gibi kadımla-
zı dışında olanı yarımlara erteleme lüksüne sa-
hip değiliz; çünkü biz herkesin ve her kesimin
bakışlarına muhtaz etmeyecek, onların hakla-
rınu ihlal etmeyecek şekilde yaşamaya ve ge-
zegeneğini paylaşmaya hakkı olduğuna, ger-
çek mutlu ve avarlı bir yaşamın ancak bu şekil-
de var olacağına inanıyoruz. Ve biz kendi tabe-
mizde üstümüze düşeni yapmaya çalışıyoruz. Tüm
erkek ve kadın dostlarımızla beraber...

CANIM
AĞABEYİM,
YOLDAŞIM!
SENİN İŞİĞİN
HALA
BİZLERLE...

Diyadin

1-Abiz Schwarz, *Almanya'da Kadınlar Hareketi*, çeviri: Sait Yör, İstanbul, 1992, s. 1572-Abiz Schwarz, *Kadınlar Üzerine ve Devrim*, *Popülör*, İstanbul, 1994, s. 87

3-Abiz Schwarz

4-Ellen Meer, *Working, The Women Question, A Socialist Point of View*, *Almanya'da Kadınlar*, İstanbul, 1992, s. 101

5-Abiz Schwarz

6-E. Rindler, *Bir Üstelik*, *Abiz Yör*, İstanbul, 1992

CANAN

Kadınlara* çalışıyor musunuz? *diye sorulduğunda eğer para karşılığında çalışmıyorsa genellikle* çalışmıyorum, ev kadınıym* cevabıyla karşılışılır. Dünyada olduğu gibi bizim ülkemizde de kadınların çoğunluğu ev kadınıdır veya ev kadınlığına adaydır. Ev kadınları denince, kocasına, çocuğuna, evin diğer bireylerine bakmak zorunda olan kadınları anlıyoruz.

"Ev kadınları mı? bir işte çalışmazlar, zamanlarını kendi istedikleri gibi ayarlarlar, kendi kendilerinin efendileridirler, hatta biz erkekleri de onlar yönetirler, evin reisidirler. Her zaman annelerinden daha az iş yaparlar, çoğu zaman durumlarından memnundurlar, yoksa bir işte çalışır ev kadını olmazlardı" gibi yaklaşımlarla ev kadınlarının durumları anlatılır. Oysa, kadınlar birbirlerinden öylesine uzaklaşmışlar ki, küçük yaşta itibaren "iyi bir ev kadını" örneğiyle yetiştirildiğinden bir çok kadın bu söylemlerin doğru olmadığını farkına bile varamaz. Bütün kadınlar yaptıkları işten hoşnut olmasalar bile veya bütün hayatlarının çocuk doğurmak ve bakmak, çamaşır ve bulaşık yıkamak, erkeğine ve ev ahalisine bakmak, hizmet etmek, olmadığını farkına

varsalar bile yine ilk önce kendilerini suçlarlar. Çünkü, bunu açığa vurduklarında kötü bir eş veya kötü bir anne olduklarının psikolojisine kapılırlar ve suçu kendilerinde ararlar.

Ev kadınlarının durumunun hoşnutsuzluğu dile getirilirken, kadınlara saldırıdan ya da işlerinin değersizliği veya küçümsenmesinden çok işin organize edilme biçiminden, yani kadınların gelişme olanaklarını engellemesine karşı çıkmak gerekir. Yapılan araştırmalarda kadınların hoşnutsuz-

SIRTI KAMBURLULAR

luklarını açıkça belirtmelerini engelleyen nedenlerden bir tanesinin de erkeklerin; "durumlarının kolay" olmadığını savunması ile karşı karşıya kalmalarıdır. Oysa, böyle bir savunmaya gerek yoktur. Yaşadığımız bu sistemde ezme ezilme, sömürünün herkesçe yaşandığından çok, bu biçimlerin herkesçe farklı yaşanmasıdır. Ancak, kimin daha çok ezildiğinin tartışmasının bir anlamı yoktur. Sorun kadınların erkeklerden daha farklı ezildiği ve erkeklerin bundan yarar sağladığıdır. Biz Kürt kadınları, bunu henüz yeni sorguluyoruz. Dolayısıyla, içinde yaşadığımız katmerli ezilme durumlarını çözümlemek, anlatmak ve bunu değiştirme koşullarını

araştırmak, çözüm yollarına ilişkin politikalar üretmek zorundayız.

Ev kadınlarının işleri hiç bitmez ve yaptıkları kendini göstermez. Ancak, bir hafta her gün yapılan işler yapılmazsa ev harabeye döner. Tabii, ev kadınlarının değeri o zaman anlaşılır(!) Ev kadınları her gün aynı işi yapmak zorundalar, yani tek düzelik ve sonsuz tekrar vardır. Dolayısıyla ev işleri kendisini geliştirmez, tam tersine köreltir. Son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle beraber ev işlerini kolaylaştıracak araç gereçlere rağmen yine de bu araçlara kadınların müdahalesi veya denetimi gerekmektedir.

Ev kadınlarının yaptıkları işler çoğu zaman monoton ve tek düzedir. Bu monotonluk onların sosyalleşmesini, kendine zaman ayırmasını engeller. Ev kadınlarının çoğunluğu sürekli baş ve mide ağrılarında şikayet ederler. İçine kapanık, komşuluk ilişkileri gelişmemiş, kendine güvenmekten yoksundur. Onları yalnızlığa iten önemli sebeplerden birisidir. Yeteneklerinin körelmesine, gelişmelerine önemli derecede olumsuz etki eder.

Hani hep yaparlar ya, kadınla erkeğin emeğini karşılaştırarak kadınların daha az çalıştığını iddia edip güya ispatlarlar(!?) Bu ispatı bir de biz yapalım dedik; İçinin çalışma zamanı ile boş zamanı arasında kesin ayırım vardır. İşyerine gider tüketiminini karşılayacağı bir ücret alır. Ev ise onun dinlenebileceği, efendisi olduğu bir alandır.

Evin efendisi ve reisi kendisidir. Kadın için ise ev aynı zamanda işyeridir. İş saati ve boş zamanı arasında kesin bir ayırım yoktur. Hatta kocasının evde olduğu zaman ise tam da çalışma zamanıdır diyebiliriz. Üstelik bütün bunlar için ücret de almaz. Evin ne patronu ne de efendisidir. İşçiler toplu halde çalışırlar, çalışma koşullarının kötülüğünden hepsi aynı oranda etkilinip, aynı tavır biçimleri geliştirebiliyorlar. Öfkelenmelerinde patronlarına, öfkelerini, tepkilerini gösterme şansları vardır. Oysa, ev kadınlarının malesef öyle şansları yoktur. Çünkü, öncelikle birlikte çalışmıyorlar, tekdüzelikten, monotonluktan, çalışma koşullarından rahatsızlıklarının sebeplerini büyük oranda kendilerinde ararlar, bazen de yanlış evlilik yaptıkları düşünürler. İşverenleri, yani kocaları tarafından terslendiklerinde öfkelerini kendilerinden çıkarırlar.

Erkekler çalışma koşulları karşısında tepkilerini gösterdiklerinde bilinçli ve ilerici oldukları söylenir(!?), hatta işyeri koşullarının düzeltilmesi için örgütlenmelere teşvik

edilirler. Ev kadınları tek başlarına çalıştıklarından sorunlarını ev koşullarına bağlamaları zorur. Dolayısıyla, kadınlar aynı tavrı koyduklarında terslenirler, geçimsiz, bencil olduğu, iyi anne ve iyi eş olmadıkları söylenir. "Bırak bu feminist ayakları" di-

yerek terslenme ihtimali çok yüksektir. Hiç kimse de onlara "örgütlenin, hak iddia edin" gibi önerilerde de bulunmaz. Bazı kadınlar da hoşnutsuzluğun utanılacak bir şey olduğunu, sinirli ve yeterince kadın olmadıklarını, dolayısıyla iyi bir ev kadını ola-

madıkları, kocalarının kendilerini anlamadıklarının duygusuna kapılıp suçlu kendilerinde ararlar.

Kadınların büyük çoğunluğunun ev kadını olduklarını söylemişiz. Aynı zamanda çalışan kadınların da çoğu ev kadınıdır. Dolayısıyla ev kadınları olduklarından düşük ücretli işlerde çalışırlar veya düşük ücret alırlar. Yaptıkları işler genellikle ek kazanç yada uğraş olarak değerlendirilir. Tabii ki, bu olumsuz koşullarını düzeltmek için de çok nadir bir araya gelerek örgütleniyorlar. Kadınlar işyerlerini yaşamalarında temel etken görmediklerinden genellikle erkeklerin reddettikleri işlerde çalışırlar veya belli mesleklerde yoğunlaşırlar (ev işi rollerine denk düşen, hemşire, öğretmen, sekreter, v.b.).

Ev kadınlarının ev bütçesine katkı olsun diye dışardan bir sürü iş yaptıkları da bilinmektedir. Parça başına yaptıkları işten oldukça komik paralar karşılığında ucuz emeklerini satmaktadırlar. Ve hiç bir şekilde itiraz etme veya emeğinin karşılığını isteme gibi bir şansları da yoktur. Oysa, bunu başarmış ülkelerde de var, örneğin, Hindistan'da "evde iş yapan kadınlar" örgütlenip sendika, kooperatif, banka gibi kurumlarını oluşturmuşlar. Sanıyorum bizim ev kadınlarının da kendi sorunlarına sahip çıkma ve örgütlenme zamanları geldi ve geçti gibi.

Biz ev kadınları, kamusal alanda çalışsak da, çalışmasak da birer ev emekçiyiz ve emeğimize sahip çıkalım.

CEVABIR

Üçüncüsü yapılan Bağımsız Kürt Kadınları Konferansı'nın en önemli özelliklerinden biri,

Avrupa'da yaşanan ülkenin dört parçasından Kürt kadınların biraraya gelmeleriydi. Ülkemizin bilinen tarihi demek Kürt erkeğinin tarihi demektir. Bu tarihin bilinen bir yanı Kürt erkeğinin kendi iç savaşlarıdır. Kürt kadını Kürt erkeğinden ayrı ilk adımlarını atmaya ve kendi tarihini kadın bilinciyle oluşturmaya çalışıyor. Başlangıçta dört parçadan Kürt kadınına en barışçıl demokratik ilişkiler içinde iki gine bilinen Kürt erkekleri savaşarak birbirlerini denetim altında tutmaya ve masaya oturtmaya çalışıyorlar) biraraya gelebilmesi Kürt kadınının ve bu anlamda ülkenin geleceğini tartışmaları kadın hareketinin farklılığının ifadesidir. Bu durum aynı şekilde bağımsız, kendi iç dinamiği ile gelişen bir kadın hareketinin ancak gerçek anlamda kadına özgü yeni alternatif oluşumları ortaya çıkarabileceğini gösteriyor. Bizler eğer bilinen Kürt erkek partilerinde hareket ettirdiğimiz hiçbir zaman dört parçadan kadınlar olarak bu şekilde biraraya gelme durumunu yakalayamayız. Dört parçayı Kürt kadınının şahsında birarada görmek bende herike duygulara ve geleceğe ait beklentilere yol açtı.

Konferansın en sıkıntılı yanı çeviri olayıydı. Kürtçe'nin şivelerini çevirmek herşeye rağmen çelikir ve kalamırdı. Kuzey Kürtleri için Türkçeye çeviri yapmak diğer uç parçadan gelen kadınların protestolarına neden oldu. "Avrupalara gelip Avrupa dillerini kısa sürede öğreniyorsunuz ama ana dilinizi öğrenmek için bu çabayı göstermiyorsunuz. Biz neden Arapça konuşup yazmıyoruz" denildi. Bu durum Arap-Fars sömürgeciliğininükemizin, Güney, Küçük Güney ve Doğu parçasındaki Kürtlerinde büyük bir kültürel asimilasyona yol açmadığını; buna karşın Kuzey parçasındaki sömürgeciliğin boyutlarının ne tahripkâr olduğunu gösteriyordu. Biz Kuzeyli kadınlar bu kültürel asimilasyona kendimizden başlayarak dur demek zorundayız. Bunun ilk şartlarından biri de ana dile dönüşür. Gelecekte Roza'nın tamamen Kürtçenin şiveleriyle çıkmasını hedeflemeliyiz. Böylece Roza sadece Kürtçe düşünen Kürt kadınlarının dergisi olmaktan çıkıp dört parçadan kadınların yazıp okuduğu bir dergi haline gelecektir.

Konferansın diğer önemli bir özelliği de erkek politik kültürüyle politika yapmak yerine Kürt kadınları olarak kadınca; yeni bir politik kültürü hedeflememizdir. Erkeğe özgü olan, iktidar için hiyerarşik, disiplinli gövde ve güç gösterisine dayalı, entrika ve şiddeti içeren bir politikanın tekrar kopya edilmemesi tar-

tışmalar oldu. Divanın, başkanın olmadığı sadece bir koordinasyon grubunun olduğu bu konferansın şekli kimilerimiz için pek alışılmamış değildi. Bir başkan, o başkanın çok ciddi herşeyi "ben bilirim" edasıyla, herkese doğrunun ne olduğunu öğretmesi ve onları yönetmesi yerine bütün kadınlara kendilerini yönetmelerini, kendilerine ve kendi fikirlerine güvenmeleri ve bunları açıklamaktan çekinmemeleri, kendi iradelerini konferansa yansıtma yolu gösterildi. Diğer bir ifade ile bu konferans birilerinin verdiği bir konferans değil, bütün katılanların katıldığı bir konferanstı. Konferansta alınan bazı kararlar ise Güneyli Kürt kadınlarıyla dayanışmak için Avrupa çapında bir imza kampanyası yürütülmesi, Kürt kadınının içinde bulunduğu durumu ilgili Birleşmiş Milletlere bir mektup yazılması, Kürt kadınına uygulanan her türlü şiddete (gerek Kürt erkeğinden gerek sömürge devletten) karşı tavır alınması ve kadın temsilcisi olmasından dolayı Leyla Zana'ya konferans adına bir destek mektubunun gönderilmesi idi. Konferans, gelecek yılın konusu olarak "Kürt kadını ve cinselliğini" tartışmaya karar verdi.

Tekzip: *Roza'nın 3. sayısındaki yazımda son cümlemde bir basım hatası yapılmış bunun düzeltilmesini önemli buluyorum. Doğrusu: "Feministliğin ölçüsü hangi adamla, hangi ilişkiler içinde, nasıl, nerede sevişeceğimiz değil; cinsel alan dahil her alanda bütün ayrımcı, ırkçı, sömürücü ilişkilere karşı çıkmaya ve bunların dışına çıkmaya pratiğidir."*

"Aşkın esiri olanlardır özgürlük nedir bilen"

CERVANTES

DERYA DÜMAN

Bu kalpsizler cehenneminde, yatağını değiştirip yabancılaşan bir nehir gibidir aşk. Akışında tedirginlik vardır. Kalabalık meydanlarda sürekli cüzdânlarını kontrol eden dikkatli insanların çalımıyla usulca gezinir coğrafyaları.

Akşam üstlerinin yoğun telaşında insanlar, bilindik evlerine dönerler. Fırtına öncesi sessizliklerde, ellerinde kumanda aletleri ve soyuzlaşmış yalanlarıyla köhne evlilik kurumunun giyinik imajınasyonlarıdır (kurgu, hayal) onlar. Hatta kanayan bir ülkede yaşadıklarını, akıllarına getiremezler. Kulak kesilerek dinledikleri haberlerde; işkenceleri, faili meçhul cinayetleri, kayıp analarını, özgürlük mahkumlarını oturdıkları koltuklarında hiç mi hiç görmezler.

Ve duygularıyla sevimliyi çoktan unutulmuşlardı. İlk gençlik dönemlerinde, genellikle deneyimlerini ballandıracak anlatırlar. Artık, karıların bedenlerinin de eskimiş fahişelerden farkı kalmamıştır. Piyasaya iki-üç çocuk saçtıktan sonra, etlerini sarık-

tan o caanın kentlerin, misafir terkliklerini hiç çıkarmayan salon kadınları. Hepsini ita'atkar ve bir o kadar da aç, hala ilkel tırmirci ve balıkçı düşlerini kurarlar. Bu düş adamları; onları çelik tencereler, plastik bigudiler, ütülü pantolonlar, temizlik fırçaları ve sabahları zırlıdayan çocuk korolarıyla, sesini yükseltmeyi erkeklik gücüyle orantılı gören sevimsiz kocalarının donattığı, parmaklıklarla çevrili köhne cehennemlerinden çekip alırlar.

Kadınlar dünyanın bilinen lanetlileridir. Sa-

İKİ CİNSİN TABUTLUĞU

vaşların, yıkımların kamulaştırılmış ganimetleri, banşlarına damızlık-demografik sigortalardır. Her eve lazım kampanyaların bol soslu, fakat az malzemeli yemekleri gibidirler.

Alışveriş merkezlerini, pazar yerlerini, kasaba kermeslerini hınca hınc doldururlar. Erkeklerle sorarsanız, her şeytani fiilde onları parmakları vardır. Ne hikmetse yine de onlar için çalışmaktan, kazanmaktan ve sokak döğüşleri yapmaktan vazgeçmezler. Başlangıçta ilişkiler yoğun, serüvenci, tutkulu olur olmasına ama zamanın zorbalığı

tan o caanın kentlerin, misafir terkliklerini hiç çıkarmayan salon kadınları. Hepsini ita'atkar ve bir o kadar da aç, hala ilkel tırmirci ve balıkçı düşlerini kurarlar. Bu düş adamları; onları çelik tencereler, plastik bigudiler, ütülü pantolonlar, temizlik fırçaları ve sabahları zırlıdayan çocuk korolarıyla, sesini yükseltmeyi erkeklik gücüyle orantılı gören sevimsiz kocalarının donattığı, parmaklıklarla çevrili köhne cehennemlerinden çekip alırlar.

Kadınlar dünyanın bilinen lanetlileridir. Sa-

taşımaya başlarlar. Peki geride kalan nedir? leriye taşınan nedir? Özgürlük, mutluluk, aşk, umut gibi kavramlar hiç mi hiç "bu insanların beynini sarsmadı?

Avuntular ve kaygılanımlar sonrasında ömrü çürütmek, fosilleştirmek doğru mudur? Herkes kendi yaşamının zorbasıdır.

Ey insanlar! Acının çılgınlığına kulak verin artık. Yollara düşün ve yeniden aşkı beklenen kurtarıcı olarak görün. İşte o zaman bakın etrafınıza, tarih ve toplum nasıl değişecek. Açın kapınızı, açın pencerinizi. Göreceksiniz, zamansız bir masal kuşunun o düş ülkesindeki uçuşunu...

BÜYÜKLERE MASAL...

Dün hep aklımda.

Dünü anımsarken bu günü düşünmeye başladım.
Bugün ve gelecek için hep düşünüyorum.

Dünü anımsarken, bazı şeyler sanki daha güzeldi de bazı şeyler sanki bugünle aynı gibiydi.

Hiçbirşeyin aynı olamayacağını bildiğim halde, neden hep öyleymiş gibi geliyordu.

Buna neden, bir türlü son bulmayan bu vahşet olmalı.
Dün hep vardı.

Bugün yine var.

Yarın da olacak mıydı?

Bu vahşetin bitmeyecekmiş, bütün zamanlarda
sürecekmiş gibi gelmesi ne kötü.

Bütün zamanların hep aynıymış ve hep aynı
olacakmış hissini uyandırması ne kötü.

Dünü, bugünü ve yarını karıştırır hale
gelmek kabusun ta kendisi.

Bu kabustan kurtulmak gerek.

İşte bunun için "O" sevgiliye tekrar sordum.
Önüm, arkam, sağım, solum kan içinde.

Evet ama, bugün BARIŞ için ne yaptın
sevgilim,

bugün ne yaptın?

BÜYÜKLERE MASAL...

"Bi kut tiki vermiş, sonra kut tikiyi yemiş. BITTİ."

Gökten bir sürü elma düştü.

Bezilari, savaşın en çok çığırkenliğini yapıp, kızıştırıp kendileri ve çocukları hiçbir zaman sıcak savaşın içinde olmadığı halde, yoksul halk çocuklarını vatan, millet, diyerek sirtını sivezleyip savaşa sürenlerin başına ...

ZAMAN DURDURULDU

SİBEL

Taksim.. Telefon kuyruğu. Gökhan'ın içi kıpır kıpır. Durulacak gibi değil. Anasına müjdeli haber vermesine bir kişi kaldı. Anasının yıllardan beri istediği şey oldu. Sınavları kazandı. Avukat olmak için geriye ne kaldı ki? Dört yıl. Göz açıp kapayıncaya kadar geçer. Dört yıl çabuk geçer de sıra çok zor geçiyor. Bir an önce sıra gelseydi de heyecanını biraz olsun yatıştırabilirdi. Gökhan'ın böyle uçup duran düşüncelerini bir ses bölüyor.

"Söz oğlum, buraya göçelim hele, alacağım bir sikletini. Sen şimdi ananı ver telefona.. Hanım hazırla eşyaları, kararımı verdim, İstanbul'a göçeriz. Burada herşey daha iyi olacak. Bir gelip görsen bayılacak buraya. Vallaha bak iyi olacak. İnat etme şimdi işle. Neyse araya gelince seni kandırırım. Kartım biliyor. Yarın biniyorum, gelince.... tüh kart bitti".

Nihayet sıra Gökhan'a gelmişti, ancak az önceki heyecanını yerini, öfke, nefret ve acıma duyguları almıştı. Bir anda kendisini allak bulak eden, telefon kulübesinden gelen sözlerin sahibi kişiyle gözgöze gelir. Gözgöze geldiği anda az önceki heyecanıdır. Bu heyecanlı adamın önüne geçip, "yok" dese, "sakin gelme"

dese, "yerinde yurdunda kal" dese, "sanane be adam!" cevabıyla karşılaşır mı? "Oğluna o bisikleti alamayacaksın. Geleceksen bari söz verme" dese, "deli midir, nedir? der mi acaba? Aynı telefon görüşmesi yıllar önce babasıyla anası arasında da geçmiş. Gözyaşlı anasından kaçbin defa dinlemiş göç hikayelerini.

"Batman'da küçük, şirin bir damızım vardı oğul. Mutluyduk. Ablanı, Berivan'ımı orda doğurdum. Berivan'ım yaşasaydı şimdi 24 yaşında olacaktı. Dilan'ımla sen burda doğdunuz. İyiydik, haşlak o karolasıca baskılar başlayana kadar. Her gün ölüm haberleri gelir olmuştuk. "Hasmilla'nın oğlunu, ağaçları suvarırken vurmuşlar, Hacı'nın tarunundan bir haftadır haber yok, falanca köyü yakmışlar". Bunlardan başka hiçbirşey konuşulmaz olmuştuk. Komşularımızdan biri Diyarbakir'e göçtüydü. Sonradan haberini aldık ki, kızı sokakta yürürken polisler laf almış sonra da ellemişler. Kız bağırıp çağırmış, küfretmiş. Polisler kolundan tutup çeğirtmeye başlamışlar. Yaldan geçen kalp sahibi adamın biri de, ne yapıyorsunuz demeye kalkmış. İkisini de vurmuşlar. Sonra da, "iki terörist çıkan çatışma sonucu ölü olarak ele geçirildi" dediydiler. Ne dedim oğul? Ha, baskılar... Bütün komşular tek tek büyük şehirlere göçme-

ye başladılar. Berivan küçüktü. Rahat yüzü göremez olduk. Bir gün baban... Ömer'im! Nasıl kıy-

dılar sana? Körpe Dilan'ıma, ilk göz ağrım, Berivan'ıma, Ömer'im nasıl? Demeyeydin keşke, dilin tutulaydı da demeyeydin. Gidelim hanımı büyük şehre gidelim, oraları seveceksin demeyeydin..."

Kaçbin defa Yeter ananın sözleri gözyaşlarıyla yınam kalırdı.

"Hadi Gökhan, hadi oğul, sen dersine bak. Okuyup büyük adam olacan. Devlet kapılarında hakkımızı arayacan. Sen olmazsan kim sorar hesabımızı? Hadi civanım."

Daha beş yaşındaydı. Korkunç bir gürültüyle uyanmış. Kardeşi Dilan'la, ablası Berivan'ın çığlıklarını bile bastırıyordu bu gürültü. Anası bir yandan ağlıyor, bir yandan da çocuklarını korumaya çalışıyordu. Saatin bulunduğu duvarın dibine oturup, kulaklarını kapatı. Şaşkındı. Sadece şaşkın. Hiç ağlamadı. Ertesi gün gazeteci amcalarına "Babam öldü" dedi. "Babamı Polis öldürdü".

Ömer Bayram (27), Berivan Bayram (6), Dilan Bayram (2), Ridvan Altun, Abdurrahman Sarı

Tarih: 08.08.1996

Saat: 04.30

Yer: Adana'nın Küçükaltı Beldesi P10nark Mahallesi

Delik deşik olmuş evde tek çalışan şey saati. Oysa Bayram ailesinin evinde o günden sonra zaman dur-

du(ruldu).

FERAYE

"DİCLE YANIYOR" ! ÇEKİLMEMEYECİK BİR FİLM İÇİN OLASI BİR KURGU

1996 yılı bahar aylarında, biri Hakları Savunma Örgütü (HSÖ), diğeri Avrupa Hak İhlalleri İzleme Komitesi (AHLİK) üyesi iki kadın, arkadaşlarının tüm uyanlarına rağmen bölgedeki hak ihlalleri söylentilerini araştırmak üzere "Ora"ya doğru yola çıkarlar. Ora sınırına kadar kayda değer birşey olmaz. Yolcular, G. de yanlarına genç bir çocuğu da alarak, ön camına "Basın, HSÖ; AHLİK" amblemleri yapıştırılmış özel bir araçla, yine tüm uyanlarına rağmen akşam saatlerinde yola çıkarlar. Geceyi Ora sınırları içinde, genç çocuğun tanıdığı bir köy evinde geçirirler.

Kurgunun bundan sonrası sisler içinde. Yolcular son konakladıkları köyden, başkentteki HSÖ merkezine telefon açarak "beyaz" bir otomobil tarafından izlendiklerini bildiriyorlar. Üç yolcudan bir daha haber alınmıyor. Tüm aramalar(!) sonuçsuz kalıyor.

Aradan bir hafta geçiyor, hükümet AHLİK'nin baskılan sonucu iki müfettişini olayı soruşturmak üzere bölgeye gönderiyor. Müfettişler bir hafta kadar bölgede geziyorlar. Bölge zenginlerinin ve resmi makamların "olağanüstü" konukseverliklerinden harcırahlarını harcamaya bile fırsatları olmuyor. Araştırmalar sırasında bir düzine kadar köylüyü sorguluyorlar. Birkaç önem

siz (!) ayrıntı dışında bir gelişme olmuyor. Kısaca bölgede "olağanüstü" hiçbir olayla karşılaşmıyorlar:

"Bölgesel Kurtuluş Örgütü ile Devlet Tedip-Tenkil Güçleri arasındaki savaş sürmektedir. Devlet Tedip-tenkil Gücü'nü başlıca ordu, özel polis, gizli polis, paralı askerler ve macera filmleri kahramanlarını andıran silahlı kişiler oluşturmaktadır. Karşılarında ise dağlarda yaşayan askerî güçler vardır". Müfet-

Siyahla beyazın değme noktasında alevler yükseliyor...

tişlerin son gece, hatırı sayılır bir bölge zengininin misafirhanesinde yazdıkları raporda "yaptıkları soruşturmada önemli bir ipucu elde edilemediği, 'izinsiz ve teçhizatız' yola çıkan söz konusu şahısların kaybolmalarının normal olduğu" belirtiliyor. Büyük bir tesadüf eseri aynı gece, kayıpların son görüldükleri köy, asker giyimli kişilerce yakılıyor. Konakladıkları evde yaşayanlar evden "çıkamadıkları" için yanarak ölüyorlar.

Ertesi gün muhalif gazetesinin biri kocaman bir başlıkla çıkıyor: **DİCLE YANIYOR!**.. Evet, Dicle Yanıyor. Mississippi Yanıyor olsa

kulağı kesik, burnu biber bir müfettiş eskisinin yanına, dönem birincilerinin taktığı gözlüğü ile bir yeni yetme verilmiş ve bölgeye gönderilirdi. "Beyaz" müfettişler, mazlum "siyah"ları kurtarmak ve kayıp "gri"leri bulmak üzere bir soruşturma başlatır; garip giysiler giyip ortalığı ateşe veren kendini bilmez üç-beş çapulcuyla dövüp, içeri tıklarlar. Hem siyahların itibarı iade edilir hem de başkentteki grilerin içleri rahatlatılır.

Ama ideoloji, teknoloji kadar ilerlemeci değil. Dünya hala siyah-beyaz. Baskıcı beyazlar, ulusçu siyahları sindirmek istiyorlar. Demokrat griler çaresizlik içinde çırpınıyorlar. Bir yanda kökenleri beyaz, diğer yanda kökenleri siyah olan griler omuz omuza savaşmada zorlanıyorlar. Birileri "siyahları ancak siyahlar kurtarabilir", başka birileri "hepimiz gri olana kadar bilinçlenmeliyiz", daha başka birileri "siyahlar aslında beyaz, ne olduklarını bilmiyorlar" diyor. Buranın beyazları, Mississippi'deki gibi iki kahraman beyazın siyahları kurtarma kandırmacasını düzenleyebilecek kadar akıllı (?) değiller.

Biraz ötede **DİCLE YANIYOR.**

Siyahla beyazın değme noktasında alevler yükseliyor.

Alevlerin rengi yok!..

ÖZLEM ALPŞEN

Keyifle okudum Roza'yı. Ne güzel bir çıkış Roza: hem kendisini yok sayan Türk feminislerine karşı, hem de kurtuluş mücadelesinde kadınların feminist bir kimlikte kabul lenmeyen Kürt erkeklerine karşı Roza Kürt kadını ilk sesi, daha nicelerine...

Yaşamda ilişkiler nasıl da karmaşık. Biz yaratmasak da, hep iktidar ilişkilerinin içindedir. Eh ezilme de tek bir biçimde açıklanamayınca, bu karmaşık ilişkilerin birden fazlasını yaşayan bireyler açısından direnme biçimleri de birden fazla olmak durumunda. İşte bence burada önem kazıyor, bu direnme biçimlerinin çeşitliliğinde feminist kimliğimize yer alabilme ve bu kimlikle farklı biçimleri etkileme, yönlendirme şansımız. De-

dim ya, ne sömürgeçliği, ne de kapitalist ulusal devletlerin diğer kurumlarını da biz yaratmadık!.. Hepsi erkek dünyasının kendi dengelerini koruyabilmek için ürettiği, bizim dışımızda, bize dayatılan şeyler. Ama ortadan kaldırılmaları da bizim mümkün görünmüyor. Çünkü erkekler başka direnme biçimlerinde, eşitsizlik bir biçimine karşı çıkarken, kendi iktidarlarını boyragını ellerinde düşürmeye pek yatkın görünmüyorlar açıkçası!.. Bunu sendikal/sosyalist/komünist/ulusal kurtuluşçu örgütlenmelerde feminist olmayan deneyimlerimiz hep göstermedi mi? Ama öte yandan, ya bu örgütlenmelerde biz, feminist kimliğimize hiç almazsak? O zaman kendimizi yeni bir politik bir gelecekte var etme şansımız ne olacak? Bunun yanıtını Kürt kadını * Güney Kürdistan* deneyimi ile yaşadık. Kısacası feminist kimliğimiz olmadan politik yapılarda yer al-

Daha Nicelerine...

mak, bize hep pahalıya mal oluyor. "Güzel gelecek" hayallerimiz hemen erkek biçimlerini alveriıyor.

Kendimizi bütün politik biçimlerin dışında tutup, güncel politikaya sırt çevirdiğimizde ise politik bir izolasyon değil mi yaşadığımız? Erkek düzence belirlenmiş kurumlardaki yeraltı biçimlerimizi belirlemek politikada aktif bir biçimde yer almaktan geçiyor biraz da, elbette Tansu Çiller'inki gibi (Pazaratesinde bir kanakaturü vardı: eteğinin altından penisi görünüyordu, çok tutmuşum) bir katlim değil sözünü etmeye çalıştığım, ki bu bile 'erkek' bir toplumun maço erkekleri dönüldüğünde, ne matrik bir çelişki...

Neyse, üstüne düşünmek istediğim Kürt feminislerinin kendi seslerini kendi platformlarında yükseltmeleri. Bütün bunları, hem ulusal kurtuluş mücadelesinde Kürt feminislerinin varlığı, hem de feminist politikada Kürt feminislerinin, kendi özgür platformlarında, bağımsızca varolmalarına olan inancımı düşünüyorum. Yoksa, örgütlenmenin "kadın seksiyonları"nın savunmak ya da ancak "öteki" ile varolup, bir şekilde "öteki"nce belirlenmek gibi bir biçimi öne çıkarmak gerekiyor ki; yaşanan savaş koşulları da, metropollerdeki göçmen Kürt kadının özgün gündelik deneyimleri de artık bu kalıplara sığmıyor, taşıyor ve Roza'la üretiyor. Kürt feminislerini kendi kurtuluşlarının, ülkenin kurtuluşuna erteleme safatasını dinlemekten bıktık artık, hepimiz bizimki gibi.. "Güzel sosyalist yanları" da, bağımsız ülkede, eğer biz bugünden yoksak, gene erkeklerin olacak!

Düşünüyorum da, her örgütlenme somut bir ortaklık üzerinde, pratik bir gerekinime göre belirleniyor. Dır-dır'ın çıkışı düşünüyorum örneğin... Londra'da yaşayan Türkçe konuşan göçmen kadınlar olarak bir ara-

ya geldik, çünkü deneyimlerimizi ancak birbirimizle bölüşebiliyorduk. Oysa, yaşadığımız bu ülkenin feminist gruplarına katılıp, yaşadığımız bu çok kültürlü ortamda da belirlenebiliirdik... Bunu hiç tartışma gereksinimi duymadık, ama somut bir gereksinimiz vardı, deneyimlerimizi, içsel ve zihinsel süreçlerimizi bölüşmek. Ve böylece Dır'dır doğdu...

Kürt feminislerinin Roza'sı da böyle doğmuş olmalı. Tartışmaları okuyup, izliyoruz: "hepimiz kadınız, savaş hepimizi ayrı etkiliyor." diyerek "öteki"nin varlığına tartışmamül göstermeyen, ama bunun "öteki de benden" diyerek kendini yüceltmeye (!) (hatta bu çoğunlukla sosyal bir evrenselliğe 'yüceltmek' şeklinde de gözleniyor. "Kürt, Türk ne önemli var? benim ulusum yok" gibi örneğin.) Kısacası, bu ve buna benzer yaklaşımlara hesap vermek zorunda kalmadan savaşı, tecavüzü, köyünden almayı, göçü ve elbette ev içi şiddeti, ve elbette ulusal hareketin erkek kültürünü ve elbette kendini, düşlerini, içsesini "öteki"nin sansürü olmadan bölüşme gereksinimi değil midir Roza'yı doğurmuş?

Değim ya gereksinimler ortaklaşınca bu ortaklığın içinde olmayan, bu ortaklığı bölüşemeyen istediği kadar tahammülsüz olsun her farklılık kendi ortaklığında kendini ortaya koyacaktır. Güzel olan bu farklılıkların ille de "yüceltmeden", "öteki"ni "öteki" olarak sevebilmek, yoksa bir takım erkek değerlerine dört elle sarılmayı gösteriyor.

Bence Türk solcularının büyük bir çoğunluğu hala bu "agabeylik" duygusundan vazgeçmedi (Kürtler için sosyalistpe çözümler üretmek gibi...), ama gelin biz hiç kimsenin ablası olmayalım ve hiç kimseye ablalık yapmayalım, bir birimizi hiç bir erkekçe duyguya kapılmadan destekleyebilen "öteki" ve "öteki" olarak varılmayı her koşulda becermek gerekiyor.

SOKAK LAMBASI

SILAN

Merhaba sokak lambası. Ah benim yane dostum.

Bugün nasılsın bakalım, biraz geç yandı ama yine de her zaman ki gibi ak-

an. Etraf mükemmel aydınlatıyor. Sen de olmasan şu fi tarihinden kalma, yıkılmaya başlıyan, her mesleğin ve her katmandan nice nice insanları konuk etmiş evlerden oluşan şu köhne sokağa kim bakmış verir?

Hatırlar mısın buraya ilk geldiğim günü? Hani dünyaya lanet okuduğum, beni bu hale sokan insanlara keremle kültürlediğimi. Hani almayı patronuma tokatladığımı. Anımsamak bile istemediğim o sâdırıyı?

Evet sokak lambası, 3 lögyüydün, bana maldırıp tecavüz etmişlerdi. Sonrada buraya getirip tutmuşlardı. Vücudum morluklar içinde, yüzüm gözüm palanmış kanlar içindeydi. Bu sokağın, patronumdan ve meslektaşlarımdan hiç hoşlanmıyordum. Bunlar sana bilmen kaçınılmaz. Benim sâdik dinleyicim. Sen de olmasan ben kime anlattırdım bunları, bir düptüme. Seni ilk gördüğüm gün gibi parlak ve gülsün, kimse sana dokunmuyor ve seni kırtetmiyor. Bu güzel bir duygu olmalı. O gün yapamıdım bilmeyi söylemek ve ta-

zarlararken, umutsuzluk içinde, dimenmiş of-kemle ölümlü beklerken seni gördüm birden. Bana umudun hatırladın yeniden. Yaşamam gerilsini, yerden sevmeyi, farkında değildim. Belki sana bana yapma sevindim vermiş. Hayatımdaki tek güzel ve el değme miş olan şey sensin. Doğduğunuz zamanla gelişi, derinleşti. Her gün sana birşeyler anlatmak için bütün günü düşünür, heyecanla gelmeni bekliyordum. Hava kararmaya başladığında dünyalar benim olurdu, çünkü sen gelecektin

demekli bu. Çoğu zaman anlatacağın bitmezdi ama sen güneş zorunda kalırdın. Bu hep böyle oldu ve hep böyle olacak. Fakat ben belki on veya yirmi dakika daha sakaran diye hep ümit ediyordum. Geceleyin seni görmek, çılgın bile güzel şey. Aydağlara buz ve günlük katıyorsun bana.

Yaklaşık iki aydır hiç şaşmadan ve sıkılmadan aynı saatte yapıp aynı saatte sonuyorsun. Ve hep parlıyorsun. Ben de senin gibi nazırlı ve parlak olabilecek miyim? Tabii ki olacağım güzel dostum. Emekliliğimi düşünüyordum.

Ne? Emekli olmaya daha çok mu var? Emekli olmak zor mu? Buradakil arkadaşlar birleşiyorlar mı? Kuyuyorlar mı? Derneğe bile tahammül mü edemiyorlar?

Biliyorum dostum. Meslektaşlarımla bu yüzden anlaşmıyorum ya. Hepsi kendi halinde, işyeri de olmasa kadın olduklarını unuttukları eredeceye. Sadece konuştuğları dânel, örtü, makyaj, pahalılık, fâsân odası, filân dostu...

Bir de kendilerini düşünürler, kendi yılliklerini, kend geleceğini (?) Biliyorum bunlar için GELECEK bilinmeyenlerdir.

Ne çok düşünmüştüm, ikimizin ortak yaşama. Sana "sokak lambası" diyorlar, bana "sokak kadını". İkimizde toplumun vâgeçilmesi unarız ve o kadar da değersiziz. Sizler olmasanız; insanlar geceleyin sokağın evleri-

ne, işyerlerine gidemeyebilirler. Bizler olmazsak "ilk" deneyimlerini kazanamayacak, egolarını tamâm edemeyecek, paran kadar konuşamayacak.

Değersizliğin insan bir demerğimizin olduğunu, argülebileceğimizi. Artık sesimizi duyurabileceğiz. Artık kimse bizim vücudumuzda sigara söndürmeyecek, hastanelerde yapılan testlere üç mîli fiyat ödetececeğiz, "müşteri" bile seçebileceğiz hiç korkumuz olmadan. Gelecek için para biriktirebileceğiz belki de. Patronlara karp tavır alabileceğiz, sızılma, kovulma veya sızılma korkumuz olmadan yaşayabileceğiz. Birlikte olduktan sonra uygulamalara karşı koyup direnebileceğiz. İş çıkarsa, oturma eylemi, grev... gibi protestolar yapabileceğiz. Düpmek ve bunları dile getirmek ne hoş geliyor insanın kulağına. Herseyden önce buraya gelen şu meşhur söyli "buraya niye düptün?"

"Nye bu iş yapıyorsun?" diye sorarlara (aslında senin buraya niye düptüğün ve niçin yapığın önemli değil, sana para vereceğim ve sen de beni memnun edecektin işini en iyi şekilde yap. Buraya niye geldiğini vücudumu rahatsızlamak için, karamda seni enik görmek için soruyoruz). Hiç korkmadan ve cesurca "senin gibi pezevenkler yüzünden bu iş yapıyoruz. Ve senin gibi pezevenkler olmasa belki de bu iş yapamayacaktık" deyip parasını suratına atıp, kovmak ne hoş olurdu. O saçın yüzünü görmek...

Sana bir ar vereyim mi? Hani sana bir demekten bahsetmiştim ya. İşte onun için çağışın bir arkadaşımız var. Adı Aysel Firmalı. Çok korkunç bir kadın. Bizler için birşeyler yapıyor. Bizlerden biri ve biri de aydınlığa götürerek yollar aratıyor. Kaçke ona daha çok meslektaşım insanıydı. Her geçen gün ne olacak diye bekliyorum merakla.

Neden bugün o kadar geç yandı bakayım? Seninle birlikte tüm hayallerim yok oluyor, zandı ki, otlı birden yandı. Sana sâdikimi düydün değil mi? Öyle alışımdı ki sana, böyle birşey yapma sanan bir daha.

Sevgili dostum çok sevgin görünüyorsun? Neyin var? Daha gitme. Ne çok var. Hava ısınmaya başlamış bile. Nye boyledin? Gitmeni istemiyorum. Gitme... Gitme...

Elveda sokak lambası, sana söz veriyordum. Umîtilerim seninle birlikte yok olmayacak, ELVEDA...

Ve bir sokak lambası daha sonuyor. Hiç kimse farketmed...

CİNSEL ŞİDDET NEDİR? CİNSELLİK MİDİR ŞİDDET MİDİR? GÜLÇİN YOKSA ŞİDDET İÇEREN BİR CİNSELLİK MİDİR?

Cinsel şiddetin gerçekleşmesi için iki kişi olacaktır. Biri kurban diğeri saldırgan. Saldırgan genellikle bedenen güçlü ya da sosyal bir güce sahip olan kimsedir.

Kurban ise bedenen daha güçsüz ve sosyal olarak da daha zayıf görünen, genellikle KADIN, bazen ÇOCUK, bazen YAŞLI hatta bazen ÖLÜDÜR. Bizim gibi toplumlarda cinsellik kültürü ve eğitiminin olmayışından, cinsel şiddet eylemleri meşur gösterilmektedir. Bu şiddete maruz kalan kesimler içinde en çok acınan çocuklar, yaşlılar ve ölümlerdir.

Kadınlara yönelinen cinsel şiddet eylemlerinde ise, suç ya tamamıyla kadına ait ya da kurbanla saldırgan arasında eşit görülmektedir. "Eh, dişi köpek kuyruk sallamasa erkek köpek arkasından gitmezmiş" özyeşininde görüldüğü gibi toplumumuzda bu ve buna benzer önyargılar çoktur. Biraz daha açmak gerekirse;

- Kadınlar cinsel şiddet tahrik ediyor. Gece sokağa çıkıyor, içki içiyor, güzel giyiniyor, kahkaha atıyor v.b.

- Hiç bir kadına rızası dışında tecavüz edilemez. "İğne sabit durmazsa iplik iğneye geçmez".

- Kadınlar da güleli bir tecavüze uğrama isteği vardır. Kadınlar mazoşist eğilimlere sahiptir.

- Tecavüz içgüdüsel bir cürümdür (saldırgan açısından). Erkek bir kez tahrik olmuşsa elinden bir tek şey gelir, o da tecavüz etmek. Bu karşı konulmaz bir iç güdüdür.

Saldırganın, bir yabancı olduğu iddiası yaygındır.

Bunun aksine araştırmalar, saldırganların % 70'inden fazlasının kurbanlarını tanıdıklarını göstermiştir.

Bu tip öln yargılarla kurbanı bir kez tecavüz edilme kalınıyor, birincede kez suçlu ilan ediliyor. Bu yaklaşımların sonucunda tecavüze uğrayan bir kadının yeni yeni tecavüzlere uğrama zemini yaratılmış oluyor.

Medya, yargı ve arkasından kamuoyu da bu zemini yeniden besliyor. Örneğin, yargı bu tip olayları ele alırken saldırganın içki içmesini onun lehine işlerken, kurbanın içki içmesini ise tam tersine onun aleyhine işlemektedir.

Konumuzun güncelliği dolayısıyla yazımızın bağındaki cinsel şiddet nedir sorusunu şimdiki yanıtlamaya çalışsak; cinselliği yaşarken şiddetin doruğu belirleyicidir. Bunu elbette yaşayanlar bilecektir. Genellikle erkekğin günlük yaşam içindeki hakimiyet ve iktidar anlayışı cinsellikte de kadına bedeniyile, aklıyla, ruhuyla el koyma iştiridir. İşte, şiddet tam bu noktada sözkonusudur.

Geçtiğimiz günlerde Olmeydanı Sosyal Sigortalar Hastanesi'nde yaşanan tecavüz olayını takib ettiğim bir kaç gün boyunca bu konuyu daha enine boyuna düşündüm.

Bugün, toplumumuzda yaşayan her kadının bir erkek tarafından tecavüze uğraması an meselesidir. Ülkemizde ise sürmekte olan savaş Kürt kadınları açısından tecavüzü yaşama riskini ikiye katlamaktadır. Bilindiği gibi savaştaki cinsel şiddet eylemleri, savaşın ılgalci ordusu tarafından öç alma aracı olarak kullanılır. Ülkemizde asker ve korucu tecavüzünden nasibini alan Kürt kadın-

ları bunlar yetmezmiş gibi gerici gelenek görenek ve katı namus anlayışı ile bu sömürünün faturasını bedeniyle ödemektedir.

Büyük şehirlerde, sokakta, hastanede, işyerinde, tatil yerlerinde hatta koca evinde bu riskle her iç içe yaşıyoruz. Bu korkuyla yaşamak kadınlar açısından şu sonuçları doğurmaktadır:

- Agorafobisi* olan insanların % 80'ini kadınlar oluşturuyor. Bu fobinin sonucunda, kadınlar eve kapanıyor, suskunlaşıyor. Ya da erkeksileşiyor, erkek gibi giyiniyor, erkek gibi konuşmaya başlıyor. Ancak bu şekilde, kendine güvenini sağlıyor.

- Kadınlar iş hayatından uzaklaşıyor, iş gezilerine katılmıyor. Geceleri taksiye binmiyor, evde yalnız kalmıyor. Kendinden öğreniyor, bedenini sevmiyor, aşıklik duygusu, öfke, genel insan ilişkilerinde olumsuzluklar yaşıyor. Sosyal hizmet kurumlarına, mahkemelere, karakollara güvenmiyor. Kısacası, bu riskle yaşamak kadınların zaten aç olan özgürlüklerini iyice kısıtlıyor.

Öyleyse bizler ne yapmalıyız, bu şiddete karşı bir savunma geliştirebilmeliyiz.

- Cinsel kimliklere ilişkin (kadın erkek) yargılarını değiştirmeliyiz. Çocuklarımızı bu eski anlayışa teslim etmemeliyiz.

- Cinsel şiddet konusunda daha geniş bir kamuoyu oluşturmalıyız.

- Yasaların kadınların lehine değiştirilmesi için mücadele etmeliyiz.

- Bu şiddete maruz kalan kadınlar cinslerin eşitliği için çaba sarfeden örgütölükleri desteklemeli, yaşadığının özel olmadığını anlamlıdır.

Tüm bunları yapmakta gecikirse insanlığın yansı cinsel şiddete maruz kalma riski ile karşı karşıya kalacaktır.

Berfin Jıyan

GÖÇ ZULÜMDÜR!

Çok güzel bir köy. Dağla gölün arasında mavinin, kahverenginin, yeşilin yani suyun, toprağın, ağacın oluşturduğu güzel evlerden oluşmuş, ülkemizin şirin mi şirin bir köyü. İlçe ile arası iki kilometre ya var ya yok. Kısaca, tüm güzellikleri üzerinde toplamış bir yer orası. Evet, tatile giden sıradan bir insan gözü ile böyle bir yer.

Bu güzellikler arasında yıkık- dökük, on-onbeş sene önce köy odası olarak kullanılmak amacıyla yapılmış, ama kullanılmamış, yıkık, virahane, dökük bir yer. Orada insanın yaşaması mümkün olamaz diye düşündüğüm bir anda pencerelerin, kalın naylonlarla kapatılmış olduğunu ve küçük çocukların geniş salonda oynadığını gördüm. Duvarların olmadığı bölgeler çoğunlukta. Çocukların üzerindeki mahzunluk ve eziklik bana garip gelince, yanımdaki insanlara sordum, "Bu çocuklar kim, niye bu kadar mahzun?" Onların, "Burada oturuyorlar" cevabı beni şaşırttı, şaşkınlığım geçmeden devam ettiler. Burada göç etmiş üç aile bir arada yaşıyor. Ço-

cuklar onlarını.

Bu manzara karşısında, "Saçmalamayın, burada kimsenin yaşıyor olması mümkün değil" dememe kalmadan kadınları gördüm. Utangaç bir ifade ile yıkık bir duvarın kenarından bakıp, saklanan kadınları... Bakmanın utangaçlığı

meraklarını ön plana çıkarmıştı. Gideceğim yerden vazgeçip o tarafa doğru yöneldim. Göç denince içimde kabaran isyan ve lanetlerle insanların çektiği eziyeti, horlanmışlığı, aşağılanmışlığı ve hala bunu kimsenin görmemesini ya da görmek istememesinin nedenlerini ya da gördükleri halde hiçbirşey yapmak istemeyen/yapmayan insanları düşündüm. İzin isteyerek içeri girdim. Kürtçe konuşmam ve onları ziyaret etmek istememle, gözlerindeki soru işaretlerini gö-

rür gibi oldum. Herkese kuşkuyla bakan, ifadeyi gözlerinde gördüm. Biraz mahçup, biraz meraklı ama daha çok geleneksel misafir perverlikleri ile beni içeriye buyur ettiler.

Üç duvarı yıkık bir ev düşünün, pencere denilen yerleri kırılarak, genişlemiş halile duvar diye birşey bulunmayan bir ev. İçeriye girdiğimizde bizlerin koşullarıyla kıyaslandığında hiçbirşey yokmuş havası veren, sadece yatak ve yorganları, yerde serilmiş bir el dokuması kilimin dışında hiçbirşey yoktu. Bundan utanarak ve sıkılarak bize bir yer göstermeye çalışıp, oturmamızı istediler. Ve doğru dürüst birşey olmadığı için bir özür havasına girdiler. Ben de "bunda sizin suçunuz yok, utanması gerekenler utansın, biz böyle de rahatız" deme ihtiyacı duydum. Benim rahat davranmam onlara bir rahatlık getirdi. Ve benimle ilgili merak ettiklerini yanımdakilere sorup kim olduğumu öğrendikten sonra rahatça gelip oturdular. Ben onlarla ilgili birşeyler yazıp fotoğraf çekmek istediğimi söylediğimde, önce birşey anlamadan yüzüme baktılar. Açıklama yapma gereği duydum, "sizlerin bu halini insanların okuyup öğrenmesi için gerekiyor". Ve sohbet başladı. Sohbetimizi birlikte oturan, Kaynana Sürmeli Alim ve İki aydır evli olan 15 yaşındaki Gelin Gülistan Alim ile yaptık. İki kişi de Hakkari'liydi.

* **Buraya nereden geldiniz? Aynı zamanda kendî köyünüzden niçin göç ettiniz? Biraz anlatır mısınız?**

Gülistan: Mersin'den geldik. Üç sene evvel Mersin'e göç etmek zorunda kaldık. Hergün baskı, zülüm, en az 150 cemse asker silahları başımıza dayıyordu. Çocukları tek tek alıp silahları çocukların kafasına dayıyordu. Öldürmekle bizi tehdit ederek, köyü terk etmemiz için zorluyorlardı. Korucu olmak istemediğimizi için. Biz de Mersin'e gitmek zorunda kaldık.

* **Mersin'de ne yaptınız, nasıl geçindiniz?**

Süremeli: İki yıl orada limon bahçelerinde işçi olarak, adam başı 150 bin liraya çalıştık. Dünyada çekmediğimiz eziyeti orada çektik. Mercimek çorbası ara sıra olmak üzere zeytin ekmeğe talim ettik. Biraz farklı birşey istediğimizde işinize gelirse diye bizi aşağılıyorlardı.

* **Doktora gidebiliyor muydunuz?**

Süremeli: Doktora gittiğimizde bize muayene ederken, iğne yaparken, sanki biz çok farklı bir dünyadan gelmiş gibi ağızlarını burunlarını kapatıp muayene

ediyor ya da iğne yapıyorlardı. Bizim elbiselerimizi gösterip alay ediyorlardı. İşte o anda Türkçe bilmemenin ezikliğini yaşadım. Çünkü, Türkçe bilsek onlardan daha temiz olduğumuzu bunların bizim milli giysilerimiz olduğunu söyleyebilirdim.

Türkçe bilmemenin ezikliğini yaşadım. Çünkü, Türkçe bilsek onlardan daha temiz olduğumuzu bunların bizim milli giysilerimiz olduğunu söyleyebilirdim.

* **Mersin'den buraya neden geldiniz?**

Süremeli: Orada herşeyi kilo kilo almak, aşağılanmak, horlanmak oranın o sıcakta saç evler içerisinde oturmak bizi oradan buraya gelmeye zorladı. Çünkü,

burası bizim insanlarımızın olduğu yerd, horlanma ve aşağılanma olmadığı kendi vatanımızdı.

* **Göç edenler kaç kişi?**

Süremeli: 34 kişi olarak üç aile Mersin'e gittik.

* **Şu anda burada kaç kişi yaşıyorsunuz?**

Süremeli: 16 kişi burada aynı yerde yaşıyoruz.

* **Sen nerelisin, kaç yaşındasın?**

Gülistan: Yüksekova'lıyım, 15 yaşındayım.

* **Kaç yıllık evlisin?**

Gülistan: İki aylık evliyim.

* **Neden bu kadar genç evlendin?**

Gülistan: Ailemin baskısıyla zorla evlendirildim.

* **Okula gittin mi?**

Gülistan: Ortaokul 1'de beni okuldan alıp zorla evlendirdiler.

* **Eşin yanında mı, bir yerde çalışıyor mu?**

Gülistan: Eşim köyün hayvanlarına bakıyor, yanımda.

* **Ailenin diğer fertleri nerede?**

Süremeli: Hepsi dağıldı. Bir yerlere çalışmaya gittiler.

Bu sayfa bundan böyle bizimle duyularını ve deneyimlerini paylaşmak isteyen kadınlara ayrılmıştır. Bu ilk mektup bir okuyucumuzun derginiz aracılığıyla, kadınlara paylaşmak istediği duygularını yansıtıyor. Duyularımızdan korkmadan, utanmadan ve onları küçük görmeyen ve geraktığında sorgulayarak paylaşalım. Ama birbirimize "ablalık" elmeden... Duyularımıza sahip çıkalım, çünkü onlar bazı insanlaşmanın ve güzel olanlardır. Hepinizi bekliyoruz.

ROZA

Bugün her zamankinden daha yalnızım. Kalabalıklar içinde kendimi yalnız hissediyorum. Kalabalıklı hayatlarımızda deltalara ayırdığımız halde hiç yazmamıştım sana. Gerçek yakıtı. Sesin her zaman nazırdı kabloların ucunda.

Şimdi ilk kez yazarken sana, hafif heyecanlı, biraz üzük kaçan gözlerim yığılce bakmıyor. Acı kağıda hiç yazmıyor. İpki tuzun tesminin çizemediği gibi. Biliyorum, önumuzda uzun bir zaman var ve biz çok konuşacağız eksiksiz be-denk, eksik yürekli kimiler ile. Biliyorum, saygınlıkla kendimizi onlara karşı, ülkemizden çıktığımız yüzlerce yürek katkılan olacak bizi. Eri sönüme ulaştığında denin bir hiszini keşledecek olan hıyatı yapacağımızda çok inis çıkışlarımız olacak. Hep soruyorum kendime, insanlara açmadım bakmayı ne zaman öğrenecektir. Bedenin değil düşüncenin, açmanın değil üretmenin enenini açtığımızı hem kendimiz öğlenecek hem de başkalarına öğletecek başlayacağız.

Yeni den tanısıyoruz. Şimdi öğreniyorum yaşamı ve yaşamamayı. Hayatında hiç beklemediğin ya da ummadığın küçükük bir not aldın mı? Seni lekeleyen ya da seni ağlatan ve hatta okumu sana sunduğün bir not aldın mı hiç? Ben aldım. Hayatında zorı açmamaya yemin de ettiler, o not bana. Sana birşey itiraz etmek istiyorum. "Sen gürültüğümüzde "Bir kaç gün daha kal" diye yakarmıştın hatırlıyor musun? Ben hatırlıyorum ve her gün o sesi fikirlektir duyuyorum. Kalmadığıma

çok pişmanım. Bir şey daha: "Ruhunu satmak" ama bunu hiç yapmadım, kendimi hiç lekelemedim. Şimdi hep ne söylüyor duyuyor musun? "Ak yüzlü İbrahim Yolcu". Böyleli durumlarda insanlar kötü günleri hatırlarlar ama ben aksine güzel günlerimizi hatırlıyorum hep. Ama insan büyük oluyor, yurtsuz oluyor, yavaş oluyor, bayırı büyük oluyor, güçsüz oluyor. Eskiden ağlamazdım, duygusuz derdin. Şimdi çok ağlıyorum, duygulu muyum acaba? Sence duygulu nedir? Ben his edemiyorum ama hisset, sen de etme.

Uyuyamaktan şikayet ederdin hep. Şimdi ben de uyuyamıyorum, hem de uzun zamandır. Her gece diğer gece için çok

SENİ ÖZLEDİM, HEP PAYLAŞMAK İSTEDİM...

uyuyacağım diye hep düşünüyorum. Diğer gece de hiç uyuyamıyordum. Geceleri hiç sevmiyorum. Ama yatmayı, evimi mutlağımı çok özledim. Her geçen gün çiçeklerimin büyüdüğünü düşünüyorum. Niye biz büyümüyoruz? Şimdi hiç param da almıyor biliyor musun? Katvahi da yapmıyorum çünkü yapamıyorum. Benim katvahlıların gibi olmuyor. Bilirsin pastayı çok severdim. Hiç yemedim biliyor musun? Sen zaten sevmezdin. Bu mektup eline geçince bir pastanede otur ve pasta ve benim için, (Benim için hiç birşey yapmazsın biliyorum ama bu isteğimi yaparsan beni sevdiğini) Rıza'ya spiyorum, onun sesini duyduğumda senin sesini seşmiş kabül ediyorum. Rıza, girdi ya; "Eylemde yitirileni duyguda yakalamak. Arkadaşlarımızı, sohbetlerimizi arıyorum. Herşey

ne kadar düşünyüydü, ne kadar özveniydik ve paylaşmaya biliyorduk. Bir şiirinde diyorsun ya "Bir dost sohbeti" işte şimdi ben anı arıyorum. Hiç kimseyle paylaşamadım seninle ve sizlerle paylaştıkımı. Geleceğim, özlemlerimi ve umutlarımı yapıyordum. Hep diyardın ya "kültür sorununu", sana kalıyorum. Asıl sorun kültür sorununu. Sene yemin ediyordum, başaracağım bir zamanla benden beklediğinizi ve görmek istediğinizi göstereceğim size. Kendimi konulamak için değil, inandığımı ve sizleri sevdiğim için.

Geleceğim günü işle çekiyorum. Hiçbirşeyi bu kadar istememişim; geleceğim ve uzun, çok uzun zaman kalacağım. Kalacağım çünkü hepimiz dostlarımsınız benim; hiçbir yerde ve hiçbir zaman bulamayacağım dostlarıım... Siz gerçeksiniz (Demagogi lalan değil). Burada ve her yerde insanlar yapay, sahte hiç de dost değiller biliyor musun? Sizle başkasınız, ayrsınız, ayrıcalığınız. Sevdiğini kaybetmek istemiyorum. Sevgi emektir, fedakarlıktır, de-verendir, güvenlidir, duygulu idir, bu bunları yakalamak için çok çalıştık kaybetmek istemiyorum. Dostlarıma o kadar çok ihtiyacım var ki, gazete ilanı verip "DOSTLARIMI ARIYORUM" diye haykırarak istiyordum. Yani geli mi lise?

Senin, hiçbir gün boyunca aç kalıp da sonra özlemlerle hazırladığın yemekleri yiye-meden gününü geçirdiğin oldu mu? Benim bugün aldığın biliyor musun? Evimde it-ke başa yemek yaptığım günlerimi çok öz-lüyorum. Geldiğimde ita başa yemek yiyeceğim. Ah bir gelsem, ah bir gelebil-sem, özlemlerimi bir gıyapıyışım. Bunu çok istiyorum. Seni çok özledim. Sohbetlerini, espilerini, kumanday-eline aldığı istediğini sevgilerini (karsınadığını düşünme-den!) çok özledim. Çünkü sana aykırıydı. Çünkü sen in-sandın. Bana benim istemediğim hiç birşey yapmadın. Hatta bana dokunmadın bile! Sen bir hankasın. İnsan yaşamı çok uzun lona. Bu, sana mektup değil bir itiraz namedir. Belki de sana hiç söylemediğim şeyleri şimdi yazıyorum. Sana yazmak çok zorums. Paylaşmaya bir-meyen insanıcağları gördüm. Artık "neden len ve "niçin len" sorarak öğreniyorum hayat. Çok şey yazdım, hiçbirşey anlatamadım. Yüreğimi yollu-yorum...

SABAHAT YOKLUŞ

GIRGIRIYE

Derleyen : Dilvin

● Memleketimizdeki kadın

sorunlarını devrim sonrasına erteleyen sol bir partinin beşkanı Hüsamettin Bey karısını, yemeği tuzlu yaptığı için tekme toket dövdü. Evde şiş almadığı için kadın şişlenmekten bu seferlik kurtuldu.

● Kürt siyasi erkeklerinin yeni sloganı: Yoldeş güzel ise eğitilmelidir, çirkin ise zaten eğitilmiştir.

● Solcu Kürt erkekleri üzerine yapılan bir ankette: evlenecekleri kadın yoldaşlarda aradıkları özelliklerin başında ilk sırada "beyoz tenli" ikinci sırada da "balık eti" ve biraz da "eğzi laf etsin" olduğu septenmiştir.

● Roza'ya gelecekseniz evde eşinizi unutarak (!)gelin...

b k
i e
h e

TU CIMA MERE XWE BERDOT, EZ TE NAHIMIMTIA

EZ DI MERE "JINA WU DI BIN XELKE DE RAZE, PIRA ACIZ ITI. JIBO VE XEKE EZ LI BALI NAHIM NIM.

● Beyoğlu'na yalnız tekilen Kürt erkekleri, ya evinize dönün ya da evdeki eşlerinizi de yanınıza alını

ÖDÜLLÜ BİLNECE

Şalê mîn şalwarê te
Zavê mala xalê te
Bavê te biçe mala
qalikê te
Dê çi bidê min?.

NOT: Yukarıdaki Kürtçe bilmece nin doğru cevabını gönderen Roza okuyucuları arasında çekilecek kura ile iki kişi, ROZA'nın bir yıllık aboneliğini kazanacaktır.

POSTA KUTUSU... POSTA KUTUSU...

HEDİYE Yılmaz

Kafalarımıza copla vurup "bölücü" diyorsunuz. Hepimizi Türk'leştirmeye çalışıyorsunuz. Üstelik, Türk'ün de dağılı oluyorum. Onun için mi o farklı dili bilenler dağlarda, siz şehirde yaşıyorsunuz? Evinizi onlar yapıyor, kanalizasyonunuzu onlar temizliyor, işçi onlar, patron sizlersiniz. Anlatın bana, o "bilinmeyen" dediğiniz dil nereden geldi? Eğer, ben Türk isem neden Türkçe'yi ilkokulda dayakla öğreniyorum? Neden bütün diller serbest, o "bilinmeyen dil" yasak? Yoksa o dil uzaydan mı geldi? Onun için mi o uzaydan gelen dili bilenleri tutuklayıp hapsediyorsunuz? Sonra da gözaltında kaybediyorsunuz? Neden o dili bilmeyenlere bunu yapıyorsunuz? Yapıyoruz diyorsunuz. Evet, onlar da size göre "vatan hainleri"dir. Kürt'lerden yana oldukları için.

Ben Kürdüm bütün benliğimle. Artık beni kandıramazsınız. Biliyorum ki, Kürt kadınları evlerinde veya yol olmadıkları için şehire giderken yolda doğum yapıyorlar. Anladım, onun için Türkçeyi bilmiyorlar. Kendi aralarında bir dil kullanıyorlar. Size soruyorum neden "pis Kürtler" diyorsunuz? Söz hakkı vermiyorsunuz, üstelik kardeşiz diyorsunuz, bu ne çelişki? Ha bir de şu bilmediğimiz dilden şarkılar var. Onlara ne demeli, onlar da mı uyduruldu? Sizce, onlar neden dağlarda yaşıyorlar, sizler gibi giyinmiyorlar? Kafamda buna benzer bir dolu soru var, bunlara cevap verebilir misiniz? Sorular, sorular... Hepsi de cevap bekliyor. Sizi bilmem ama ben kendi dilimi ve kültürümü

COPLARIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

çok seviyorum, beni tamamlıyor. O dili korkusuzca ve dili kullanmak istiyorum. Aynı zamanda kültürümü hiç bir baskı görmeden yaşamak istiyorum. O dil benimim, ben Kürdüm. Siz inkar etseniz de benim Kürt olduğum gerçeğini değiştirmezsiniz. Ben bir Kürt kadıyım, yalnızınıza kalmayacağım. Artık şunu bilin, o dil uzaydan gelmedi.

Sevgili ROZA'cılar,

Roza'nın üçüncü sayısı da dün geldi. Roza'nın her sayısını baştan sona (Kürtçe yazılanlar hariç) okuyorum. Dergiden okuduklarımdan hareketle tartışıp sohbet etmek isterim. Böyle bir isteği taşıyorum. Çünkü, tartışmasız kabul görülebilecek tespit ve yorumlar olduğu kadar, tartışılmaya muhtaç şeyler de var. Sorunlara daha geniş açılardan bakarak, sorgulanıp tartışılmasının ROZA'ya katkısı olacağını düşünüyorum. Fakat, şu sıralar böyle önemli bir konuda kafamı toparlayıp, yoğunlaşmam çok zor. İnsan aç iken, kafasında düşüncelerini toparlayıp sitematize edemiyor. Beyinsel faaliyet her geçen gün yavaşlıyor. Hele şu açık grevleri bitsin ve normale dönelim, o zaman ben de bir yerinden tartışmaya kabılırım. Hayır, bazılarını gibi kadın sorununu tartışmayı devrim son-

rasına kendi açımdan ertelemiyorum. Bugün ölkede yaşanan sorunların hiçbiri, belirsiz bir tarih olan devrim sonrası bir zamana ertelenemez. Yaşanan bütün sorunlar birbiriyle şu veya bu düzeyde bağlantılı. Dolayısıyla, öncelik sonrakı yaklaşımla ele alınamaz. Zamandaş bir pratik ve teorik faaliyetle ayımsız olarak çözümler aranıp üretilebilir. ROZA'nın her sayısı için ayrı ayrı teşekkür ederim. Dergiyi göndermeniz hoşuma gidiyor. Gelince seviyorum. Sanırım ROZA'yı ben de sevmeye başladım. İçinde samimi çaba ve emek olan herşey zamanla değer kazanıp sevilir. Tekrar teşekkürler.

AYDIN-Bayrampaşa Cezaev'i/İSTANBUL

RONAHI

Haftalık Haber Yorum Gazetesi

Abone sistemiyle satış ve dağıtım yapılan gazetemize mektup ya da telefonla ulaşım abone olabilirsiniz

ADRES: Atamuk Bulvarı Emlak Bankası Apt. B Blok No 146/28
Tel 0 (212) 514 07 32 Faks 0 (212) 513 63 26 Aksaray - İSTANBUL

ROZA İÇİN NE DEDİLER ?

Derginizi, çizginizi beğeniyorum. Kürtlerin çeşitliliğe ihtiyacı var. Kürt kurumlarının arşivleri yok. Geçmişten günümüze yapılan çalışmaların belgeleri yok denecek kadar az olduğundan DDKAD'ın röportaj şeklindeki dizisi iyi. Çünkü 12 Eylül öncesi kadın girişimleri olmuş DDKAD gibi. Ayrıca, Roza ilk Kürt Kadın Dergisi. Bu önemli bir girişimdir. Dersim, M. Baykara, Avukat

Cinsiyet adına yapılan her örgütlenmeye karşıyım. Onun için derginize bakmadım. Ben geneide o dergileri bilirim ve karşıyım da, peşinen ön yargılıyım. Urfâ-Halfeti, Öğretmen

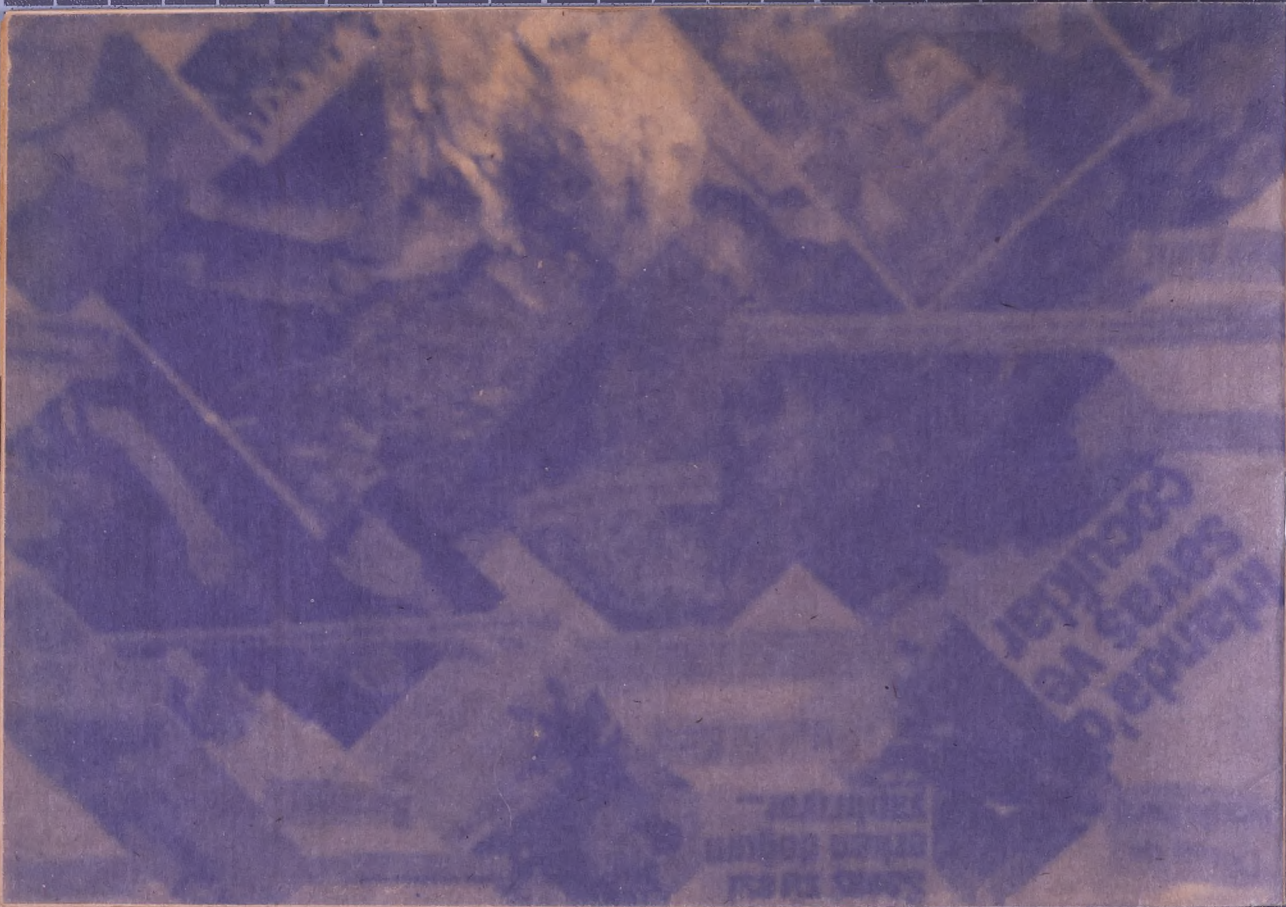
Evet, okudum ROZA'yı. Çok hoş, sempatik ve mütevezi. Pambe renk ve kere mektup olayı da iyi. Ama postalanacağını bilmiyordum. Sema

ROZA'yı izliyorum. Kadınler eteklerindeki taşları düğünler bekletim. Bu taşların ağırlığı ne kadar olacak? Bir Kürt Erkeği

Kürtlerin de mi feministleri var? Bir Kürt Erkek, Avukat

ROZA'yı çok önemli buluyorum. Özellikle cezaevi yazısı "ağlarken göldüren" yepide. Askeri diktatörlüklerde cezaevi ve işkenceler çok yaygındır ve anlatılır. Ama, bir tür10 tam bu denli dehşetle hissetmemiştim. Ancak, bu tür yazılarda hissedilebilir. Mınu

Okudum. Dığt bir ses diye- ama cezaevi yazılarında nevasını ez- düm bir Kürt Kadını

Handmade
Saves the
Coccolite

Low cost
from Boston
Printer